

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGETIKOS ĮSTATYMO
NR. XI-1375 1, 2, 5, 11, 14, 20¹, 20², 22¹, 26, 49 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO
PAPILDYMO 20⁴ STRAIPSNIU ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. XI-1375 1, 2, 3, 5, 11, 13,
14, 16, 18, 20, 20¹, 21, 22, 23, 26, 29, 49, 50, 55, 56, 57, 63 STRAIPSNIŲ, DVYLIKTOJO
SKIRSNIO PAVADINIMO PAKEITIMO, 54 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU
GALIOS IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 15¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO NR. XIV-1001 5 IR 15
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 17 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ
ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. XI-1375 2, 3, 5, 6, 11, 13, 14, 20¹, 20², 22, 30, 32, 48, 49, 51
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 13¹, 20³ STRAIPSNIAIS
ĮSTATYMO NR. XIV-1169 18 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. XI-
1375 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 22¹ STRAIPSNIU
ĮSTATYMO NR. XIV-1698 3 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO LIETUVOS
RESPUBLIKOS ELEKTROS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. VIII-1881 16, 21¹, 22, 39 IR
48² STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽEMĖS
ĮSTATYMO NR. I-446 22 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 1, 2, 5, 11, 14, 20¹, 20², 22¹, 26, 49 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 20⁴ straipsniu įstatymo projektas (toliau – AIEĮ projektas), Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 1, 2, 3, 5, 11, 13, 14, 16, 18, 20, 20¹, 21, 22, 23, 26, 29, 49, 50, 55, 56, 57, 63 straipsnių, dvyliktojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, 54 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir Įstatymo papildymo 15¹ straipsniu įstatymo Nr. XIV-1001 5 ir 15 straipsnių pakeitimo ir 17 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas (toliau – AIEĮ Nr. XIV-1001 projektas), Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 2, 3, 5, 6, 11, 13, 14, 20¹, 20², 22, 30, 32, 48, 49, 51 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 13¹, 20³ straipsniais įstatymo Nr. XIV-1169 18 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – AIEĮ Nr. XIV-1169 projektas), Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 5 straipsnio pakeitimo ir Įstatymo papildymo 22¹ straipsniu įstatymo Nr. XIV-1698 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 16, 21¹, 22, 39 ir 48² straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – EEĮ projektas) ir Lietuvos Respublikos žemės įstatymo

Nr. I-446 22 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – ŽĮ projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai) parengti siekiant tobulinti atsinaujinančių energijos išteklių plėtros teisinį reglamentavimą.

AIEĮ projekto parengimą paskatinusios priežastys:

1. Keičiant Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo (toliau – Įstatymas) 1 straipsnį siekiama iškelti didesnius tikslus, kuriuos Lietuvos Respublikos energetikos ministerija pasiruošusi gyvendinti iki 2030 metų.

2. Keičiant Įstatymo 11 straipsnį siekiama atsisakyti praktikoje netaikomų nuostatų dėl elektros energijos, suvartojamos šilumos siurblių (turinčių į kompresorių patenkančios elektros energijos apskaitą) darbui, lengvatinių tarifų. Šilumos siurblių naudojimas skatinamas taikant išlaidų, patirtų įsigyjant įrenginį, kompensavimą. Taip pat skiriama parama saulės šviesos elektrinės įsirengimui, todėl lengvatinių tarifų nustatymas būtų laikomas kaip dvigubas finansavimas.

3. Įstatymo 14 straipsnio pakeitimais siekiama suteikti aiškumo dėl veiklos sąlygų keitimo. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (toliau – EE įstatymas) 31 ir 39 straipsniuose nustatytos prioritetinės grupės, kurioms prioriteto tvarka suteikiami laisvi tinklų pralaidumai. Taip pat siekiama užtikrinti, kad asmenys, prioriteto tvarka gavę laisvus pralaidumus, pvz., gaminančių vartotojų veiklai, nepradės vykdyti gamintojo veiklos, kurių veiklai taikomos skirtingos sąlygos.

4. Įstatymo 2 straipsnio pakeitimu ir papildymu 20⁴ straipsniu siekiama užtikrinti darnią ir subalansuotą atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrą, kai elektros energijos gamyba vykdoma savo reikmėms ir ūkio poreikiams, reglamentuojamas naujas elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių išteklių, apskaitos modelis, taikant grynąjį atsiskaitymą, šio modelio sąvoka, veiklos principai, asmenys, kuriems šis modelis būtų taikomas.

5. Įstatymo 20¹ straipsnio pakeitimu siekiant apsaugoti gaminančių vartotojų ir asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, interesus dėl elektrinės galios įsigijimo ir veiklos tęstinumo, kai elektrinės dalis yra įsigijama iš nuotolinio elektrinių parko, asmenims, planuojantiems vykdyti ir vykdantiems energetikos veiklą pagal Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo (toliau – Įstatymas) 20¹ straipsnio 8 dalies nuostatas, nustatomos papildomos veiklos sąlygos ir reikalavimai.

6. Įstatymo 20² straipsnio pakeitimais siekiama užtikrinti, kad 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją nuostatos, susijusios su atsinaujinančių išteklių energijos bendrijomis ir jų dalyviais, būtų tinkamai perkeltos į nacionalinę teisę. Taip pat siekiama užtikrinti, kad būtų tinkamai reglamentuotas atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos (toliau – AIEB) statuso suteikimas ir jos veikla energetikos sektoriuje ir kad neliktų redakcinio pobūdžio netikslumų;

7. Įstatymo 22¹ straipsnio pakeitimais siekiama užtikrinti, kad Lietuvos jūrinėje teritorijoje numatomų plėtoti atsinaujinančius išteklius naudojančių elektrinių prijungimo prie sausumos tinklų veiksmų atlikimo ir rengiamų teritorijų planavimo dokumentų sprendinių įgyvendinimo tvarka būtų pakankamai reglamentuota. Taip pat nustatomos aiškos sąlygos dėl Įstatyme numatytų konkursų laimėtojams priklausantiems inžineriniams tinklams nustatomų servitutų ir naudojimosi jais tvarkos.

8. Įstatymo 49 straipsnio 14, 15 ir 17 dalių pakeitimais siekiama užtikrinti, kad, nepaisant žemės sklypo paskirties, visų žemės sklypų savininkai būtų informuojami apie planuojamą didesnės kaip 30 kW įrengtosios galios elektrinės statybą.

9. Įstatymo 49 straipsnio 19 dalies pakeitimais siekiama sudaryti palankesnes sąlygas vėjo elektrinių plėtrai Lietuvos teritorijoje tais atvejais, kai vėjo elektrinės numatoma statyti teritorijose, kuriose, atsižvelgiant į nacionalinio saugumo klausimus, vėjo elektrinių statybos vietos turi būti derinamos su Lietuvos kariuomenės vadu ir kitomis nacionalinį saugumą užtikrinančiomis institucijomis.

AIEĮ Nr. XIV-1001 projektas parengtas siekiant tobulinti teisinį reglamentavimą, susijusį su Lietuvos jūrinėje teritorijoje numatomų plėtoti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių prijungimu prie elektros tinklų.

AIEĮ Nr. XIV-1169 projekto parengimą paskatino praktikoje kylantys neaiškumai dėl informavimo procedūrų taikymo tais atvejais, kai didesnės kaip 30 kW įrengtosios galios vėjo elektrinių projektai buvo pradėti įgyvendinti iki 2022 m. liepos 8 d. ir buvo nustatytos sanitarinės apsaugos zonos.

EEĮ projekto parengimą paskatinusios priežastys:

1. EE įstatymo 16 straipsnio pakeitimu atsisakoma neaktualių sąlygų, kurias turi atitikti asmenų, siekiančių gauti leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidimą plėtoti energijos kaupimo pajėgumus, planuojama veikla, susijusi su atitiktimi energijos vartojimo efektyvumo reikalavimams ir kuro parinkimo reikalavimams.

2. EE įstatymo 21 straipsnio ir 48² straipsnio pakeitimu siekiama suvienodinti sąlygas, taikomas pratęsiant leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimų plėtoti energijos kaupimo pajėgumus galiojimo terminus EE įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 1 ir 2 punktuose numatytais pagrindais.

3. EE įstatymo 21 straipsnio pakeitimu siekiama nustatyti aiškas sąlygas dėl prievolių įvykdymo užtikrinimo grąžinimo ir panaudojimo, kai asmuo, statantis hibridinę elektrinę, neįvykdo ketinimų protokole nustatytų įsipareigojimų. Taip pat dėl prievolių įvykdymo užtikrinimo pateikimo, kai jau veikianti elektrinė pertvarkoma į hibridinę, tai yra prie jau veikiančios elektrinės prijungiama skirtingus atsinaujinančius energijos išteklius naudojanti elektrinė. Šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas sudaro galimybę nesudaryti atskiro ketinimų protokolo, kai elektrinę pertvarkant į hibridinę nėra suteikiama nauja leistina generuoti galia. Neįvykdžius tokio ketinimų protokolo, nebūtų galima pasinaudoti prievolių įvykdymo užtikrinimu arba, kai naujai suteikiama leistina

generuoti galia būtų itin maža, prievolių įvykdymo suma, kuria būtų galima pasinaudoti, neatitiktų protingumo principo, o kiti tinklų naudotojai, vystantys tos pačios technologijos elektrinę, negalėtų efektyviai išnaudoti elektros tinklų.

4. EE įstatymo 22 straipsnio pakeitimu siekiama suteikti aiškumo dėl asmenų, siekiančių plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir kaupimo įrenginius, įsipareigojimo, nustatomo Elektros įrenginių prijungimo prie elektros tinklų ketinimų protokole (toliau – Ketinimų protokolas), per 9 mėnesius nuo prijungimo sąlygų išdavimo tinklų operatoriui pateikti techninį projektą, kai toks projektas yra privalomas, taikymo tais atvejais, kai šis įsipareigojimas negali būti įvykdytas dėl valstybės, kitų asmenų veiksmų ir (ar) neveikimo ar nenugalimos jėgos aplinkybių.

5. EE įstatymo 39 straipsnio pakeitimais siekiama nustatyti aiškias sąlygas dėl prie skirstomųjų elektros tinklų pralaidumų rezervavimo prioriteto tvarkos, kai elektros tinklų pralaidumai rezervuojami atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų ar piliečių energetikos bendrijų, kai jų narių, dalininkų ar dalyvių susirinkime savivaldybėms, savivaldybių įmonėms ir (ar) savivaldybių įstaigoms priklauso daugiau negu 51 procentas balsų daugumos, o šių bendrijų pagrindinė paskirtis mažinti energijos nepriteklių ir (ar) teikti naudą pažeidžiamiesiems vartotojams, taip pat dėl fizinių ar juridinių asmenų ant pastatų stogų planuojamiems įrengti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektros energijos gamybos įrenginiams prijungti. Pagal šiuo metu galiojančią teisinę reglamentavimą kyla neaiškumų, kiek procentų elektrinės ar jos dalies turi būti paskirta mažinti energijos nepriteklių ir (ar) teikti naudą pažeidžiamiesiems vartotojams, kad būtų galima pasinaudoti nustatytu prioritetu. Taip pat pagal EE įstatymo 39 straipsnio 2¹ dalies 2 punkte nustatytą reglamentavimą nėra aišku, kokiomis sąlygomis eksploatuojama elektrinė gali pasinaudoti minėtu prioritetu. Nuostatos suponuoja, kad tokioje elektrinėje pagaminta elektros energija neturėtų būti tiekama į elektros tinklus.

ŽĮ projekto parengimą paskatino tai, kad Lietuvos Respublikos žemės įstatyme nenumatyta, kas išreiškia valią dėl servitutų reikalingumo tuo atveju, kai teritorijų planavimo dokumento rengimo metu nėra viešpatuojančiuoju tampančio daikto savininko.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymų projektus parengė Energetikos ministerijos Tvarios energetikos politikos grupė (vadovė Lina Sveklaitė (tel. 8 602 46 479, el. p. lina.sveklaite@enmin.lt), tiesioginiai rengėjai – vyriausioji specialistė Brigita Balčiūnaitė, tel. 8 656 76 511, el. p. brigita.balciunaite@enmin.lt (AIEB, žemės sklypų ir pastatų informavimas dėl planuojamos statyti didesnės kaip 30 kW įrengtosios galios vėjo elektrinės), vyriausiasis specialistas Sergej Garbar, tel. 8 602 46 324, el. p. sergej.garbar@enmin.lt (grynasis atsiskaitymas, gaminantys vartotojai), patarėja Jevgenija Jankevič, tel. 8 602 47 359, el. p. jevgenija.jankevic@enmin.lt (atsinaujinančių išteklių energetikos plėtros Lietuvos jūrinėje teritorijoje reglamentavimas, leidimai veiklai elektros energetikos sektoriuje), patarėja Greta Nakutyte, tel. 8 602 16 249, el. p. greta.nakutyte@enmin.lt (kompensacijos, skirtos nacionalinio saugumo funkcijų atlikimo užtikrinimui).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai.

Šiuo metu Įstatymo 1 straipsnio 4 dalyje nustatytas pagrindinis Įstatymo uždavinys su mažesniais tikslais, tai yra siekti, kad 2030 metais energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių energijos dalis, palyginti su šalies bendroju galutiniu energijos suvartojimu, sudarytų ne mažiau kaip 50 procentų. Įstatymo 1 straipsnio 5 dalies 2 punkte nustatyta, kad 2030 metais elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių, dalį, apskaičiuojamą šio įstatymo 13 straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka, palyginti su šalies bendroju galutiniu elektros energijos suvartojimu, siekti padidinti ne mažiau kaip iki 70 procentų ir siekti, kad 2045 metais ši dalis sudarytų 100 procentų.

Šiuo metu Įstatymo 2 straipsnyje neįtvirtinta sąvoka „grynasis atsiskaitymas“ ir neregamentuoti tokio atsiskaitymo modelio taikymo principai.

Įstatyme numatyta, kad Valstybinė energetikos reguliavimo taryba (toliau – Taryba) nustato elektros energijos, suvartojamos šilumos siurblių (turinčių į kompresorių patenkančios elektros energijos apskaitą) darbui, lengvatinius tarifus.

Įstatymo 20¹ straipsnio 8 dalyje numatyta, kad gaminančių vartotojų ir asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, elektrinės gali būti statomos, įrengiamos ir eksploatuojamos EE įstatymo nustatyta tvarka kitų asmenų, turinčių leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimą gaminti elektros energiją, ir atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų. Tokiu atveju gali būti statomos ir įrengiamos tik naujos atsinaujinančius išteklius naudojančios elektrinės, kurių statybai ar įrengimui naudojama anksčiau neeksploatuota elektrotechninė įranga. Šio straipsnio nuostatose nenumatyti reikalavimai asmenims, planuojantiems vykdyti veiklą pagal Įstatymo 20¹ straipsnio 8 dalies nuostatas, dėl asmens atitikties technologiniam, finansiniam ir vadybiniam pajėgumui pagal Tarybos nustatytą tvarką. Taip pat nėra numatytos nuostatos dėl tokio asmens teistumo ir (ar) asmeniui taikomų laikinųjų apsaugos priemonių.

Įstatymo 20² straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad pelno nesiekiančio juridinio asmens, siekiančio įgyti AIEB statusą, dalyviais gali būti fiziniai asmenys ir (ar) vidutinės, mažos ir labai mažos įmonės, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme, ir (ar) kiti pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, ir (ar) savivaldybės, ir (ar) savivaldybės valdomos įmonės ir įstaigos, o šios AIEB pagrindinis tikslas – teikti aplinkos, ekonominę arba socialinę visuomeninę naudą savo dalyviams ar tą naudą teikti vietose, kuriose ji vykdo veiklą, ir jos pagrindinis tikslas nėra pelno siekimas. Nustatyta, kad AIEB nuosavybės ar kita teise valdo ir plėtoja energijos gamybos įrenginius. Taip pat šiuo metu galiojančio Įstatymo 20² straipsnyje nėra reglamentuotas AIEB statuso suteikimas ir panaikinimas, kai, vadovaujantis EE įstatymo 16 straipsnio 10 ir 14 dalimis, leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimas gaminti elektros energiją nereikalingas.

Šiuo metu galiojančio Įstatymo 22¹ straipsnio 18 dalyje numatyta, kad konkurso laimėtojas įrengia, eksploatuoja, nuosavybės teise valdo infrastruktūrą, reikalingą atsinaujinančius išteklius naudojančioms elektrinėms prijungti prie elektros perdavimo tinklų, nuo šių elektrinių iki elektros tinklų operatoriaus nurodyto prijungimo taško ir atsakomybės ribų transformatorių pastotėje sausumos teritorijoje. Analogiškos nuostatos įtvirtintos Įstatymo 22 straipsnio, kuris įsigalios gavus Europos Komisijos (toliau – EK) pritarimą, 19 dalyje.

Įstatymo 22¹ straipsnio 19 dalyje numatyta, kad konkurso laimėtojas, gavęs leidimą plėtrai ir eksploatacijai, įgyja teisę naudoti jūrinės teritorijos dalį (dalis), nustatytą (nustatytas) Vyriausybės nutarime dėl elektrinių plėtros jūrinėje teritorijoje, atsinaujinančius išteklius naudojančių elektrinių plėtrai, statybai ir eksploatacijai. Leidimas plėtrai ir eksploatacijai taip pat suteikia teisę naudoti jūrinę teritoriją šioms elektrinėms reikalingai infrastruktūrai įrengti. Konkretias jūrinės teritorijos naudojimo sąlygas nustato Vyriausybė arba Vyriausybės įgaliota (įgaliotos) institucija (institucijos). Valstybinės žemės patikėtinio sutikimas dėl valstybinės žemės naudojimo atsinaujinančius išteklius naudojančių elektrinių plėtrai, statybai, eksploatacijai jūrinės teritorijos dalyje (dalyse), nustatytoje (nustatytose) Vyriausybės nutarime dėl elektrinių plėtros jūrinėje teritorijoje, ir su jomis susijusios Įstatymo 22¹ straipsnio 18 dalyje nurodytos infrastruktūros plėtros ir statybos nereikalingas. Įstatymo 22¹ straipsnio 20 dalyje numatyta, kad konkurso laimėtojas, gavęs leidimą plėtrai ir eksploatacijai, turi atlikti jūrinės teritorijos tyrimus ir kitus veiksmus, kurie yra reikalingi elektrinių jūrinėje teritorijoje ir jų prijungimui reikalingos infrastruktūros plėtrai ir statybai tinkamai įgyvendinti. Taip pat Įstatymo 22¹ straipsnio 21 dalyje nustatyta, kad Vyriausybės įgaliota institucija savo interneto svetainėje šio straipsnio 1 dalyje numatytų veiksmų atlikimo išlaidas viešai skelbia per 5 kalendorines dienas nuo šių veiksmų atlikimo dienos. Šios išlaidos yra kompensuojamos Įstatymo 22 ir (ar) 22 straipsniuose numatytus konkursus laimėjusio (laimėjusių) dalyvio (dalyvių), taikant proporcingumo principą. Kompensacija mokama Vyriausybės įgaliotai institucijai. Kompensacijos mokėjimo ir naudojimo tvarką ir terminus nustato Vyriausybė. Analogiškos nuostatos įtvirtintos Įstatymo 22 straipsnio, kuris įsigalios gavus EK pritarimą, 20 ir 21 dalyse.

Įstatymo 22¹ straipsnio 36 dalyje numatyta, kad teritorijų, reikalingų prijungti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias elektrines, planuojamas plėtoti jūrinės teritorijos dalyje (dalyse), prie elektros perdavimo tinklų, parengimo inžinerinės infrastruktūros plėtrai projektas yra pripažįstamas ypatingos valstybinės svarbos projektu, kurį įgyvendinant taikomas Lietuvos Respublikos žemės paėmimo visuomenės poreikiams įgyvendinant ypatingos valstybinės svarbos projektus įstatymas, išskyrus reikalavimą pateikti projekto galimybių studiją. Projektą įgyvendinanti institucija yra Energetikos ministerija. Analogiškos nuostatos įtvirtintos Įstatymo 22 straipsnio, kuris įsigalios gavus EK pritarimą, 37 dalyje.

Įstatymo 49 straipsnio 19 dalyje nustatyta, kad vėjo elektrinių statybos vietos teritorijose, kuriose, atsižvelgiant į nacionalinio saugumo klausimus, taikomos Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme nustatytos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, kurios iš anksto, teritorijų planavimo metu, o kai teritorijų planavimo dokumentas nerengiamas, – iki statybą leidžiančio dokumento išdavimo, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje nustatytais terminais, derinamos su Lietuvos kariuomenės vadu ir kitomis institucijomis įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. Vėjo elektrinių statybos vietoms nepritariama, jeigu planuojamų statyti vėjo elektrinių keliamų trukdžių negalima išvengti panaudojant papildomas priemones. Jeigu nustatoma, kad planuojamų statyti vėjo elektrinių keliamų trukdžių galima išvengti panaudojant papildomas priemones, vėjo elektrinių statybos vietos derinamos su sąlyga, kad statyti ar įrengti elektrinę planuojantis asmuo ne vėliau kaip iki statybą leidžiančio dokumento išdavimo derinimo išvadoje nurodytai institucijai pateiks patvirtintą statybos projektą ir su šia institucija pasirašys sutartį dėl kompensacijos, skirtos daliai investicijų ir kitoms išlaidoms, kurios reikalingos nacionalinio saugumo funkcijų atlikimui užtikrinti, atlyginti, sumokėjimo ir pateiks šios prievolės įvykdymo užtikrinimą. Kompensacijos dydis apskaičiuojamas dauginant leidime plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus iš atsinaujinančių energijos išteklių ar leidime naudoti Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalį (dalis) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai, kai elektrinė plėtojama jūrinėje teritorijoje, numatomų įrengti elektrinės pajėgumų dydį (kW) iš 18 eurų už vieną kW. Kompensacijų mokėjimo tvarką nustato Vyriausybė. Kompensacijos naudojamos teisės aktų nustatyta tvarka kaip kitos biudžetinių įstaigų lėšos, kurios nėra gautos kaip valstybės biudžeto asignavimai.

Šiuo metu Įstatymo 49 straipsnyje įtvirtintas bendras reikalavimas statyti vėjo elektrines tam tikru atstumu (vėjo elektrinės stiebo aukštis metrais, padaugintas iš 4 (toliau – 4H atstumas) nuo gyvenamųjų ir panašios paskirties pastatų ir numatytos išimtys dėl šio reikalavimo taikymo. Įstatyme nustatyta, kad didesnės kaip 30 kW įrengtosios galios elektrinės gali būti statomos mažesniu atstumu nuo gyvenamosios ar panašios paskirties pastatų nei 4H atstumas tik tuo atveju, jei tam neprieštarauja pastatų savininkai ir raštu tai patvirtina, sudarant su vėjo elektrinės vystytoju susitarimą dėl atitikties visuomenės sveikatos saugos reikalavimams užtikrinimo. Taigi, susitarimas galimas tik tuo atveju, jei yra galimybė užtikrinti atitiktį sveikatos saugos reikalavimams. Prieštaravimą dėl didesnės kaip 30 kW galios vėjo elektrinės statybos gali teikti tik žemės sklypų, patenkančių į atstumą aplink planuojamą vėjo elektrinę jos stiebo aukščio ribose arba teritoriją, kurioje nebus užtikrinta atitiktis visuomenės sveikatos saugos reikalavimams, jeigu tokia teritorija yra didesnė negu vienas vėjo elektrinės stiebo aukštis (toliau – 1H atstumas) aplink planuojamą elektrinę. Taip pat prieštarauti gali pastatų, jeigu tokių yra, patenkančių į teritorijas, esančias intervale tarp 1H ir 4H, ir asmenys, kurie pradėjo vykdyti procedūras, susijusias su naujų gyvenamosios ir panašios paskirties pastatų statyba, patalpų įrengimu ar teritorijų rekreacijai planavimu. Prieštaravimą pateikę pastatų, esančių intervale nuo 1H iki 4H, savininkai, taip pat asmenys, kurie pradėjo vykdyti procedūras, susijusias su naujų gyvenamosios ir panašios paskirties pastatų statyba, patalpų įrengimu ar teritorijų rekreacijai planavimu, gali sudaryti su asmeniu, planuojančiu statyti didesnės kaip 30 kW įrengtosios galios elektrinę, susitarimą dėl atitikties visuomenės sveikatos saugos reikalavimams užtikrinimo arba, kai pradėtos vykdyti procedūros, susijusios su naujų gyvenamosios ir panašios paskirties pastatų statyba, patalpų įrengimu ar teritorijų rekreacijai planavimu, dėl faktiškai patirtų išlaidų, susijusių su pradėtomis vykdyti procedūromis, atlyginimo tuo atveju, kai nėra galimybės užtikrinti atitikties sveikatos saugos reikalavimams. Nepavykus susitarti, ginčas sprendžiamas įstatymų nustatyta tvarka.

Šiuo metu galiojančio Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 2, 3, 5, 6, 11, 13, 14, 20¹, 20², 22, 30, 32, 48, 49, 51 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 13¹, 20³ straipsniais įstatymo Nr. XIV-1169 18 straipsnyje nustatyta, kad iki 2022 m. liepos 8 d. gauti žemės sklypų savininkų sutikimai dėl sanitarinės apsaugos zonos nustatymo vėjo elektrinėms laikomi žemės sklypų, pastatų ar patalpų, patenkančių į Įstatymo 49 straipsnio 9 dalyje nurodytą atstumą, tai yra 4H atstumą savininkų neprieštaravimu planuojamos didesnės kaip 30 kW įrengtosios galios vėjo elektrinės statybai. Kai nustatytos sanitarinės apsaugos zonos dydis yra mažesnis negu 4H atstumas, taikoma Įstatymo 49 straipsnio 14 ir 15 dalyse nustatyta informavimo tvarka. Tai yra būtina informuoti žemės sklypų, esančių aplink planuojamą vėjo elektrinę jos stiebo

aukščio ribose arba teritorijoje, kurioje nebus užtikrinta atitiktis visuomenės sveikatos saugos reikalavimams, jeigu tokia teritorija yra didesnė negu vienas vėjo elektrinės stiebo aukštis aplink planuojamą elektrinę, savininkus apie planuojamą statyti didesnės kaip 30 kW įrengtosios galios vėjo elektrinę. Taip pat būtina informuoti žemės sklypų ir pastatų, patenkančių į teritoriją tarp 1H ir 4H, savininkus apie planuojamą vėjo elektrinę, o pastatų, patenkančių į teritoriją tarp 1H ir 4H, savininkai turi teisę reikšti prieštaravimą planuojamai veiklai. Nurodyta informavimo tvarka netaikoma tais atvejais, kai iki 2022 m. liepos 8 d. yra patvirtinta poveikio aplinkai vertinimo programa arba nustatytos sanitarinės apsaugos zonos, kurios nėra mažesnės už 4H.

EE įstatymo 16 straipsnio 15 dalyje nurodytos sąlygos, kurias turi atitikti asmens, siekiančio gauti leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidimą plėtoti energijos kaupimo pajėgumus, planuojama veikla. Tarp šių sąlygų yra sąlyga, kad asmens vykdoma veikla, be kitų reikalavimų, atitiks energijos vartojimo efektyvumo ir naudojamo kuro parinkimo reikalavimus.

EE įstatymo 21¹ ir 48² straipsniuose nustatyta, kad Ketinimų protokole turi būti nurodomas gamintojo ar asmens, plėtojančio energijos kaupimo įrenginius, įsipareigojimas per 9 mėnesius nuo prijungimo sąlygų išdavimo tinklų operatoriui pateikti techninį projektą, kai toks projektas yra privalomas. Tinklų operatorius visas savo pastabas dėl gamintojo pateikto techninio projekto pateikia per ne ilgesnį kaip vieno mėnesio laikotarpį. Gamintojas per ne ilgesnį kaip vieno mėnesio laikotarpį įvertina pateiktas pastabas ir pateikia tinklų operatoriui patikslintą techninį projektą. Patikslintą techninį projektą tinklų operatorius turi suderinti per ne ilgesnį kaip 15 kalendorinių dienų laikotarpį.

EE įstatymo 21¹ straipsnyje nustatytos sąlygos dėl ketinimų protokolo pasirašymo, prievolių įvykdymo užtikrinimo pateikimo, pasinaudojimo bei grąžinimo elektrinėms, nedetalizuojant sąlygų hibridinėms elektrinėms.

EE įstatymo 22 ir 48² straipsniuose nustatyta, kad, norint pratęsti leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidimo plėtoti energijos kaupimo pajėgumus galiojimo terminą, privaloma padidinti prievolių įvykdymo užtikrinimo dydį tik tuo atveju, kai šie leidimai pratęsimi EE įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 2 punkte nurodytu pagrindu, tai yra tik tuo atveju, kai per leidimo galiojimo terminą nespėjama pastatyti elektrinės ar išplėtoti energijos kaupimo įrenginio, tačiau šių leidimų turėtojas gali dokumentais pagrįsti, kad projektai yra įgyvendinami ir atlikta ne mažiau kaip 50 procentų įgyvendinimo darbų.

Dėl prie skirstomųjų elektros tinklų pralaidumų rezervavimo prioriteto tvarkos šiuo metu taikoma nuostata, įtvirtinta EE įstatymo 39 straipsnio 2¹ dalies 1 punkte, kuriame nustatyta, kad prie skirstomųjų elektros tinklų pralaidumai rezervuojami prioriteto tvarka atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų ar piliečių energetikos bendrijų, kai jų narių, dalininkų ar dalyvių susirinkime savivaldybėms, savivaldybių įmonėms ir (ar) savivaldybių įstaigoms priklauso daugiau negu 51 procentas balsų daugumos, o šių bendrijų pagrindinė paskirtis – mažinti energijos nepriteklių ir (ar) teikti naudą pažeidžiamiesiems vartotojams, atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektros energijos gamybos įrenginiams prijungti. Taip pat EE įstatymo 39 straipsnio 2¹ dalies 2 punkte nurodoma, kad elektros tinklų pralaidumai rezervuojami fizinių ar juridinių asmenų ant pastatų stogų planuojamiems įrengti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektros energijos gamybos įrenginiams.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Įstatymo 1 straipsnio pakeitimais siūloma išsikelti didesnius tikslus, kuriuos būtų siekiama įgyvendinti iki 2030 metų, tai yra siekti, kad 2030 metais energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių energijos dalis, palyginti su šalies bendroju galutiniu energijos suvartojimu, sudarytų ne mažiau kaip 55 procentus, taip pat siekti, kad 2030 metais elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių, dalis, apskaičiuojama šio įstatymo 13 straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka, palyginti su šalies bendroju galutiniu elektros energijos suvartojimu, būtų padidinta ne mažiau kaip iki 100 procentų. Šiuo metu peržiūrima Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija, Lietuvos nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas 2021–2030 m. Atlikus preliminarų esamų ir planuojamų atsinaujinančių energijos išteklių priemonių vertinimą matoma, kad jau 2030 metais bus pasiekta 100 procentų elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių, dalis, apskaičiuojama šio įstatymo 13 straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka, palyginti su šalies

bendruoju galutiniu elektros energijos suvartojimu. Siekiant užtikrinti nuoseklumą, ilgalaikės politikos stabilumą ir teisinį privalomumą dėl valstybės politikos, siūlytina jau dabar įstatyminiu lygiu įtvirtinti ambicingesnius tikslus. Papildomai atkreiptinas dėmesys, kad Europos Sąjungoje jau sutarta dėl ambicingesnių atsinaujinančių energijos išteklių tikslų, didinant atsinaujinančių dalį nuo 32 iki 42,5 procento, todėl siūlomi įtvirtinti tikslai reikalingi siekiant laiku reaguoti į pokyčius ir didėjančias Europos Sąjungos ambicijas.

Šiuo metu atsinaujinančių išteklių energijos dalies bendrojo galutinio energijos suvartojimo rodiklis – 34 procentai. Atsižvelgiant į greitai besivystančią atsinaujinančių išteklių energijos plėtrą bei esamas reguliacines priemones ir paramas, kurios bus skiriamos, tikimasi, kad 55 procentų atsinaujinančių išteklių energijos dalies bendrojo galutinio energijos suvartojimo 2030 metais tikslas bus pasiektas 2026–2027 metais.

Elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių, dalies, apskaičiuojamos šio įstatymo 13 straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka, palyginti su šalies bendruoju galutiniu elektros energijos suvartojimu, 100 procentų tikslas bus pasiektas 2027 metais. Šiuo metu esantis rodiklis – 37,5 procento. Minėtų tikslų padidinimas nustato aiškią kryptį dėl valstybės politikos ir suteikia užtikrintumo investuotojams.

Atsakingas Įstatymo 11 straipsnyje įtvirtintos prievolės Tarybai nustatyti elektros energijos, suvartojamos šilumos siurblių (turinčių į kompresorių patenkančios elektros energijos apskaitą) darbui, lengvatinius tarifus bus suteikta daugiau aiškumo dėl valstybės politikos šioje srityje. Šilumos siurblių įsigijimas ir naudojimas skatinamas teikiant paramą šilumos siurblių įsigijimui ir saulės šviesos elektrinių įsigijimui.

Įstatymo 2 straipsnio pakeitimu ir papildymu 20⁴ straipsniu siūloma reglamentuoti naują elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių išteklių, apskaitos modelį, taikant grynąjį atsiskaitymą, šio modelio taikymo principus. Siūlomas modelis privalomai būtų taikomas atsinaujinančius išteklius naudojančiose elektrinėse pagamintam ir savo reikmėms ir ūkio poreikiams suvartotam elektros energijos kiekiui apskaityti, kai šias elektrines nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdo nebuitiniai gaminantys vartotojai, išskyrus ne pelno siekiančius juridinius asmenis, ir vėjo elektrinėse pagamintam ir savo reikmėms ir ūkio poreikiams suvartotam elektros energijos kiekiui apskaityti, kai šias elektrines nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdo gaminantys vartotojai. Nebuitiniai gaminantis vartotojai, kai šie asmenys yra ne pelno siekiantys juridiniai asmenys, ir centralizuotai valdomo valstybės turto valdytojas; atsinaujinančių išteklių energijos bendrijos ar jų dalyviai (išskyrus atsinaujinančių išteklių energijos bendrijas, nurodytas Elektros energetikos įstatymo 39 straipsnio 2¹ dalies 1 punkte), piliečių energetikos bendrijos, jos dalininkai, nariai ar dalyviai (išskyrus atsinaujinančių išteklių energijos bendrijas, nurodytas Elektros energetikos įstatymo 39 straipsnio 2¹ dalies 1 punkte), aktyvūs vartotojai ir kiti asmenys, elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių gaminantys ir vartojantys savo reikmėms ir ūkio poreikiams, kuriems nėra suteiktas šiame įstatyme ar Elektros energetikos įstatyme nurodytas statusas, grynąjį atsiskaitymą galės taikyti pasirinktinai.

Nustatomas grynojo atsiskaitymo apskaitos laikotarpis, kuris truks nuo einamųjų metų balandžio 1 dienos iki kovo 31 dienos 2 metus (toliau – apskaitos laikotarpis). Siūloma, kad, pasibaigus apskaitos laikotarpiui, parduodant elektrinę, nutraukus elektros energijos gamybos veiklą ar keičiant nepriklausomą elektros energijos tiekėją, asmuo galėtų atgauti asmens sąskaitoje sukauptą lėšų sumą, kai ji yra didesnė už nulį. Tokiu atveju nepriklausomas elektros energijos tiekėjas asmens sąskaitoje sukauptas lėšas asmeniui turėtų išmokėti per 10 kalendorinių dienų nuo asmens prašymo dėl lėšų išmokėjimo nepriklausomam elektros energijos tiekėjui pateikimo dienos. Nepriklausomo elektros energijos tiekėjo asmeniui išmokėta lėšų suma laikoma asmens pajamomis, dėl kurių atsiranda prievolė mokėti mokesčius.

Siūloma nustatyti, kad pakeitimai dėl grynojo atsiskaitymo įsigaliojūt ne nuo 2023 m. lapkričio 1 d., kaip numato Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 20 straipsnio 4 dalis, bet nuo 2024 m. sausio 1 d., o naujos nuostatos būtų taikomos asmenims, kurie gaminančio vartotojo statusą įgijo po 2024 m. sausio 1 d. Šių nuostatų įsigaliojimo laikas siūlomas atsižvelgiant į suinteresuotų institucijų gautas pastabas ir pasiūlymus dėl vystomų projektų tęstinumo ir grynojo atsiskaitymo modelio įsigaliojimo bei siekiant užtikrinti pakankamą laikotarpį, per kurį asmenys, kuriems bus taikomas grynojo atsiskaitymo modelis, galėtų pasirengti planuojamiems teisinio

reglamentavimo pokyčiams. Siūloma nukrypti nuo dviejų datų taisyklės ir įtvirtinti vėlesnį įsigaliojimą, tai yra nuo 2024 m. sausio 1 d., kadangi elektros tinklų operatoriai iki 2023 m. lapkričio 1 d. nespėtų pasiruošti naujo modelio įgyvendinimui, o vėlesnė data, tai yra įsigaliojimas 2024 m. gegužės 1 d. yra netinkamas, kadangi naujo modelio skubus įtvirtinimas reikalingas užtikrinti visuomenės interesus ir suteikti galimybę gauti mažesnes sąskaitas už elektros energiją, taip sudaromos palankesnės teisinės sąlygos. Taip pat siūloma išimti dėl privalomo grynojo atsiskaitymo modelio taikymo numatyti ne pelno siekiantiems juridiniams asmenims (viešosioms įstaigoms, asociacijoms ir pan., valstybės ar savivaldybės įstaigoms) bei buitiniams gaminantiems vartotojams, kadangi grynojo atsiskaitymo modelio tikslas – skatinti energijos vartojimo efektyvumą ir reaguoti į rinkoje besikeičiančių elektros energijos kainų svyravimus. Nebuitiniai vartotojai (verslo subjektai) turi daugiau informacijos apie padėtį elektros energijos rinkoje nei buitiniai vartotojai ar ne pelno siekiantys juridiniai asmenys ir daugiau galimybių bei patirties reaguojant į rinkos signalus bei pokyčius. Ne pelno siekiantiems juridiniams asmenims (viešosioms įstaigoms, asociacijoms ir pan., valstybės ar savivaldybės įstaigoms). Taip pat vertinant galimybę leisti buitiniams vartotojams savanoriškai pasirinkti grynojo atsiskaitymo būdą, kyla rizika dėl buitinių vartotojų elektros energijos vartojimo nestabilumo, dėl ko gali būti sunku prognozuoti elektrinės atsipirkimo laikotarpį. Atkreiptinas dėmesys, kad nebuitiniai (verslo) gaminantys vartotojai turi geresnes derybines pozicijas dėl elektros energijos mainų su nepriklausomais tiekėjais, atsižvelgiant į jų valdomos elektrinės galingumus (vidutiniškai nuo 200 kW), taip pat gali lanksčiau valdyti savo vartojimą taip užsitikrinant palankų atsipirkimo laikotarpį. Atkreiptinas dėmesys, kad nebuitiniams gaminantiems vartotojams elektrinei įsigyti Energetikos ministerija yra suplanavusi skirti daugiau nei 164 mln. Eur Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų, todėl turi būti užtikrintas efektyvus šių lėšų investavimas ir atsipirkimas, siekiant nustatytų rodiklių. Paminėtina, kad daugiau nei 90 procentų buitinių gaminančių vartotojų elektrinės yra įsirengę su valstybės subsidija, o su Europos Komisija suderintomis paramos nuostatomis draudžiama gauti pajamas iš vykdomos veiklos, todėl svarbu nesukurti nepagrįstų lūkesčių ir teisinio neapibrėžtumo. Papildomai pažymėtina, kad buitiniai vartotojai, norėdami naudotis grynojo atsiskaitymo būdu gali į Valstybinę energetikos reguliavimo tarybą kreiptis dėl aktyvaus vartotojo statuso suteikimo.

Įstatymo 20¹ straipsnio pakeitimais nustatomos veiklos sąlygos ir reikalavimai asmenims, planuojantiems vykdyti ir vykdančioms energetikos veiklą pagal Įstatymo 20¹ straipsnio 8 dalies nuostatas. Siūloma nustatyti šiuos reikalavimus:

1) dėl asmens atitikties technologiniam, finansiniam ir vadybiniam pajėgumui pagal Tarybos nustatytą tvarką. Šią tvarką siūloma įtvirtinti Tarybos 2009 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. O3-6 patvirtintame Ūkio subjektų technologinio, finansinio ir vadybinio pajėgumo įvertinimo tvarkos apraše, kuris įgyvendina EE įstatymo nuostatas;

2) minimalius reikalavimus elektrinės galios rezervavimui. Tokiu būdu būtų užtikrinta gaminančių vartotojų apsauga, kai dėl vystytojo kaltės nebūtų perleidžiama sutartos galios elektrinė, taip pat užtikrinamas maksimalus elektrinės dalies rezervavimo mokestis;

3) dėl kompensacijos gaminančiam vartotojui išmokėjimo, kai gaminančiam vartotojui nėra perleidžiama sutartyje nustatyta elektrinės galia ne dėl gaminančio vartotojo kaltės;

4) dėl asmens mokumo, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, teistumo nebuvimo už šias nusikalstamas veikas: dalyvavimą nusikalstamame susivienijime, nusikalstamo susivienijimo organizavimą arba vadovavimą jam, kyšininkavimą, prekybą poveikiu, papirkimą, sukčiavimą, turto pasisavinimą, turto iššvaistymą, kreditinį sukčiavimą, nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimą, neteisėtą vertimąsi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla, nusikalstamą bankrotą, mokesčių nesumokėjimą, neteisėtų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimą, deklaracijos, ataskaitos ar kito dokumento nepateikimą, apgaulingą apskaitos tvarkymą ar šias veikas atitinkančias nusikalstamas veikas pagal užsienio valstybių baudžiamuosius įstatymus.

Nesilaikant minėtų reikalavimų, būtų vadovaujamasi Energetikos įstatymo 21 straipsnio 4 dalimi. Už reguliuojamosios veiklos sąlygų ir (ar) reikalavimų pažeidimus energetikos įmonė, turinti energetikos veiklos licenciją, leidimą ar atestatą, teisės aktų nustatyta tvarka turėtų būti įspėjama apie galimą licencijos, leidimo ar atestato galiojimo sustabdymą šio straipsnio 5 dalyje nustatytais pagrindais arba licencijos, leidimo ar atestato galiojimo panaikinimą šio straipsnio 7 dalyje nustatytais pagrindais, nustatant laikotarpį, per kurį turi būti pašalinti nurodyti reguliuojamosios

veiklos pažeidimai. Asmenų atitiktį siūlomiesiems reikalavimams turi vertinti Taryba. Šių nuostatų įtvirtinimas paskatins vystytojus laikytis gaminantiems vartotojams prisiimtų įsipareigojimų, taip užtikrinant tikslinį gaminantiems vartotojams suteiktos paramos išnaudojimą. Atkreiptinas dėmesys, kad gaminantis vartotojas gauna paramą nutolusiai elektrinei įsigyti ir įsipareigoja tą padaryti per nustatytą terminą. Energetikos ministerijos žiniomis, pasitaiko atvejų, kuomet gaminančiam vartotojui ne nuo jo priklausančių aplinkybių nepaskiriama jo rezervuotos elektrinės dalis, todėl gaminantis vartotojas turi ieškoti kito vystytojo rizikuodamas prarasti gautą paramą.

Įstatymo 49 straipsnyje siūloma atsisakyti nuostatos, kad miškų ūkio paskirties žemės sklypų savininkai nėra informuojami ir negali teikti prieštaravimų dėl planuojamos didesnės kaip 30 kW įrengtosios galios vėjo elektrinės statybos, siekiant užtikrinti, kad nepaisant žemės paskirties visi žemės sklypų, patenkančių į atstumą aplink planuojamą vėjo elektrinę jos 4 stiebų aukščio ribose, savininkai būtų informuojami apie planuojamos didesnės kaip 30 kW įrengtosios galios vėjo elektrinės statybą, o žemės sklypų, patenkančių į atstumą aplink planuojamą vėjo elektrinę jos stiebo aukščio ribose, savininkai galėtų ir išreikšti prieštaravimą dėl vėjo elektrinės statybos.

Energetikos ministerijos nuomone, visi subjektai turi teisę reikšti prieštaravimus dėl jiems nuosavybės teise priklausančių objektų, kai planuojami projektai gali pažeisti jų teises ir teisėtus interesus.

AIEĮ projekte nustatyta, kad AIEĮ projekto 10 straipsnio 2, 3 ir 5 dalys, susijusios su įpareigojimu informuoti miškų ūkio paskirties žemės sklypų savininkus, netaikomos tais atvejais, kai asmenys iki šio įstatymo įsigaliojimo gavo statybą leidžiantį dokumentą. Atsižvelgiant į gautas suinteresuotųjų asmenų pastabas, šis pakeitimas suderintas su AIEĮ projektu Nr. 3, kad pasikeitusios informavimo tvarkos įsigaliojimas būtų taikomas vienodai. Statybą leidžiantis dokumentams reiškia, kad jau buvo tinkamai atlikti visi pasirengiamieji darbai, vadinasi ir visos informavimo procedūros atliktos tinkamai, todėl jį gavus nebereikia atlikti informavimo veiksmų miškų ūkio paskirties žemės sklypų savininkams. Minėti savininkai privalės būti informuojami, jeigu iki AIEĮ įstatymo įsigaliojimo dienos nebuvo gautas statybą leidžiantis dokumentas.

Įstatymo 49 straipsnyje taip pat įtvirtinamas įpareigojimas, nepavykus žemės ir pastatų savininkų informuoti registruotu laišku, žemės ir pastatų savininkus informuoti apie planuojamą statyti vėjo elektrinę viešai paskelbiant ne tik viename iš nacionalinių ir viename iš vietos laikraščių, jeigu toks laikraštis leidžiamas nustatytoje teritorijoje, kurioje numatoma vykdyti veiklą, bet ir savivaldybės interneto svetainėje. Šis įpareigojimas taip pat netaikomas tais atvejais, kai asmenys iki šio įstatymo įsigaliojimo su elektros tinklų operatoriumi yra pasirašę ketinimų protokolą.

AIEĮ projektu tikslinama Įstatymo 20² straipsnio 2 dalis, atskirai neišskiriant, kad pelno nesiekiančio juridinio asmens, siekiančio įgyti AIEB statusą, dalyviais, be kita ko, gali būti ir savivaldybės valdomos įmonės. Įstatymo 20² straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta, kad pelno nesiekiančio juridinio asmens dalyviais taip pat gali būti ir vidutinės, mažos ir labai mažos įmonės, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme. Šis reikalavimas taikomas ir savivaldybių įmonėms. Savivaldybės įstaigoms kaip ir savivaldybėms nebus taikomi apribojimai. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad savivaldybių funkcijos pagal veiklos pobūdį skirstomos į vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo. Vietos valdžios funkcijas įstatymų nustatyta tvarka atlieka savivaldybės taryba ir meras, įgyvendindami įstatymuose nustatytus įgaliojimus. Atsižvelgiant į tai, kad Direktyvoje (ES) 2018/2001 minimų vietos valdžios įstaigų funkcijas Lietuvos Respublikoje atlieka savivaldybės, Įstatymo 20² straipsnio 2 dalyje numatyta formuluotė, kad AIEB dalyvėmis be jokių apribojimų būti savivaldybės įstaigos nekeičiama į vietos valdžios įstaigas.

AIEĮ projektu tikslinamos Įstatymo 20² straipsnyje vartojamos formuluotės dėl nuosavybės ar kita teise valdomų energijos gamybos objektų, nustatant, kad energijos gamybos įrenginiai turi būti valdomi ir plėtojami nuosavybės teise. Įtvirtinama, kad tais atvejais, kai vadovaujantis EE įstatymo 16 straipsnio 10 ir 14 dalimis leidimas plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimas gaminti elektros energiją nereikalingas, AIEB statusas suteikiamas ir panaikinamas Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos nustatyta tvarka. Taip pat patikslinama, kad atsinaujinančių išteklių energijos bendrijoms, vadovaujantis EE įstatymo 16 straipsnio 21⁵ dalimi, leidimas verstis nepriklausomo elektros energijos tiekimo veikla nereikalingas.

AIEĮ projektu tikslinamas Įstatymo 20² straipsnio 2 dalies 3 punkte įtvirtintas tikslas, kadangi VĮ Registrų centre registruojant pelno nesiekiančio juridinio asmens steigimo dokumentus, įstatus, nuostatus ir pan. nėra galimybės pasirinkti šiuo metu Įstatyme įtvirtinto tikslo. Tokiu atveju, siekiant pasikeisti pelno nesiekiančio juridinio asmens steigimo dokumentus, įstatus, nuostatus ir pan. privaloma kreiptis į notarą, kas gerokai padidina finansinę naštą ūkio subjektams. Dėl šios priežasties nustatytas tikslas, kurį galima pasirinkti VĮ Registrų centro informacinėje sistemoje – vietos bendruomenių vystymas, ir kuris visiškai apima iki šiol nustatytą tikslą, tai yra teikti aplinkos, ekonominę arba socialinę visuomeninę naudą savo dalyviams ar tą naudą teikti vietose, kuriose ji vykdo veiklą, ir jos pagrindinis tikslas nėra pelno siekimas.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 49 straipsnio 19 dalyje siūloma numatyti, kad tuo atveju, kai vėjo elektrinių statyba tiek Lietuvos sausumos teritorijoje, tiek Lietuvos jūrinėje teritorijoje teisės aktų nustatyta tvarka ir atvejais derinama su Lietuvos kariuomenės vadu ir kitomis nacionalinių saugumą užtikrinančiomis institucijomis ir vėjo elektrinės statybai pritariama su sąlyga, kad vėjo elektrinės vystytojas sudarys sutartį su nacionalinių saugumą užtikrinančia institucija dėl kompensacijos (18 eur/kW elektrinės įrengtosios galios), skirtos daliai investicijų ir kitoms išlaidoms, kurios reikalingos nacionalinio saugumo funkcijų atlikimui užtikrinti, atlyginti, sumokėjimo, reikalavimas pasirašyti šią sutartį netaikomas, jeigu statyti ar įrengti vėjo elektrinę planuojantis asmuo statybos projekte numato papildomų Vyriausybės nustatyta tvarka su Lietuvos kariuomene ir (ar) kitomis nacionalinių saugumą užtikrinančiomis institucijomis suderintų techninių priemonių įrengimą ir iki statybą leidžiančio dokumento išdavimo su Lietuvos kariuomene ir (ar) kitomis nacionalinių saugumą užtikrinančiomis institucijomis pasirašo sutartį dėl šių priemonių įrengimo, priežiūros, eksploatavimo ir gaunamų duomenų perdavimo Lietuvos kariuomenei ir (ar) kitoms nacionalinių saugumą užtikrinančioms institucijoms.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 22¹ straipsnio 19 dalyje siūloma nustatyti, kad konkurso laimėtojas, gavęs leidimą plėtrai ir eksploatacijai, įgyja ne tik teisę naudoti jūrinės teritorijos dalį (dalis), nustatytą (nustatytas) Vyriausybės nutarime dėl elektrinių plėtros jūrinėje teritorijoje, atsinaujinančius išteklius naudojančių elektrinių plėtrai, statybai ir eksploatacijai, teisę naudoti jūrinę teritoriją šioms elektrinėms reikalingai infrastruktūrai įrengti, bet ir teisę įgyvendinti teritorijų planavimo dokumento (dokumentų), skirtą (skirtų) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektrinėms, planuojamoms plėtoti jūrinės teritorijos dalyje (dalyse), prijungti prie elektros perdavimo tinklų, sprendinius. Taip pat siūloma nustatyti, kad konkrečias jūrinės ir sausumos teritorijos naudojimo sąlygas nustato Vyriausybė arba Vyriausybės įgaliota (įgaliotos) institucija (institucijos). Įvertinant tai, kad Lietuvos jūrinėje teritorijoje planuojamų plėtoti atsinaujinančius išteklius naudojančių elektrinių parengimo prie sausumos tinklų inžinerinės infrastruktūros plėtrai projektui suteiktas ypatingos valstybinės svarbos projekto statusas, būtina užtikrinti ne tik vystytojų, bet ir valstybės teises ir interesus. Numatomomis nustatyti sausumos teritorijos sąlygomis bus siekiama nepažeisti ne tik vystytojų, bet ir valstybės teisių ir interesų. Siūlomais pakeitimais siekiama suteikti aiškumo konkurso laimėtojams, kad, įrengiant infrastruktūrą elektrinių prijungimui prie sausumos tinklų Lietuvos žemyninėje dalyje, konkurso laimėtojas galės įregistruoti servitutus, nustatytus parengtame teritorijų planavimo dokumente, ir privalės mokėti kompensacijas už nustatytus servitutus. Analogiški pakeitimai siūlomi AIEĮ Nr. XIV-1001 projekte.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 22¹ straipsnio 20 dalyje siūloma nustatyti, kad konkurso laimėtojas turės atlyginti Energetikos ministerijos patirtas išlaidas, susijusias su teritorijų planavimo dokumento (dokumentų), skirtą (skirtų) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektrinėms, planuojamoms plėtoti jūrinės teritorijos dalyje (dalyse), prijungti prie elektros perdavimo tinklų, įgyvendinimu. Tokiu būdu siekiama užtikrinti, kad konkurso laimėtoju nebūtų sudarytos išskirtinės sąlygos į Energetikos ministerijos (planavimo organizatoriaus) parengto teritorijų planavimo dokumento elektrinių prijungimui prie sausumos tinklų suformuotą koridorių. Šiuo metu Energetikos ministerijos užsakymu rengiamas teritorijų planavimo dokumentas – ypatingos valstybinės svarbos projekto „Teritorijų, reikalingų prijungti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias elektrines, planuojamas plėtoti Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalyje (dalyse), prie elektros perdavimo tinklų, parengimas inžinerinės infrastruktūros plėtrai“ inžinerinės infrastruktūros vystymo planas, tai yra specialusis planas. Šio plano planavimo darbų programoje ir plano rengimo techninėje

specifikacijoje numatyta, kad įgyvendinant rengiamą planą Nekilnojamojo turto (toliau – NT) registre bus įregistruojamos teritorijos, kuriose taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, bus rengiami žemės servitutų nustatymo dokumentai, vykdomas servitutų nustatymas ir jų įrašymo NT registre koordinavimas ir užtikrinimas, taip pat bus atliekamas kitomis naudmenomis paverčiamo miško ploto išregistravimas iš Lietuvos Respublikos miškų valstybės kadastro. Pažymėtina, kad kompensacijų už nustatomus servitutus Energetikos ministerija nemokės atsižvelgdama į tai, kad pagal nustatytą reguliavimą už Lietuvos jūrinėje teritorijoje plėtojamų elektrinių prijungimą prie sausumos tinklų atsako šių elektrinių vystytojai. Dėl tos pačios priežasties nesiūloma nustatyti taikymo nuostatų dėl išlaidų už teritorijų planavimo dokumentų parengimą ir teritorijų planavimo dokumentų sprendinių įgyvendinimą kompensavimo, nepaisant to, kad vienas konkursas, numatytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. kovo 15 d. nutarime Nr. 171 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalių, kuriose tikslinga organizuoti konkursą (konkursus) netaikant skatinimo priemonių atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai, ir šių elektrinių didžiausios leistinos generuoti galios ir mažiausios įrengtosios galios nustatymo“ (toliau – LRV nutarimas), jau vyksta.

Analogiški pakeitimai siūlomi AIEĮ Nr. XIV-1001 projekte.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 22¹ straipsnio 19¹ ir 19² dalyse siūloma nustatyti, kad konkurso laimėtojo infrastruktūrai įrengti ir eksploatuoti reikalingais servitutais, suprojektuotais teritorijų planavimo dokumento (dokumentų), skirtu (skirtų) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektrinėms, planuojamoms plėtoti jūrinės teritorijos dalyje (dalyse), prijungti prie elektros perdavimo tinklų, sprendiniais, esant techninėms galimybėms, turi teisę naudotis ir kitų jūrinių teritorijų, skirtų atsinaujinančių energijos išteklių plėtojimui, konkursų laimėtojai ir (ar) perdavimo tinklų operatorius, nepažeisdami viešpataujančiojo daikto, kuriam nustatytas pirmesnis servitutas, interesų ir teisės aktais pagrįstų reikalavimų dėl inžinerinių tinklų tiesimo bei atstumo tarp inžinerinių tinklų. Įvykdžius visus teisės aktais pagrįstus viešpataujančiojo daikto savininko reikalavimus dėl inžinerinių tinklų tiesimo bei atstumo tarp inžinerinių tinklų arba negavus šių reikalavimų per 20 darbo dienų nuo prašymo pateikimo viešpataujančiojo daikto savininkui dienos, laikoma, kad yra gautas viešpataujančiojo daikto, kurio naudai nustatytas pirmesnis servitutas, savininko sutikimas. Tokiu atveju inžinerinių tinklų techninės priežiūros, remonto, rekonstravimo ir modernizavimo tvarką tinklų viešpataujančiųjų daiktų savininkai gali nustatyti tarpusavio susitarimu. Jei teritorijų planavimo dokumento (dokumentų), skirtu (skirtų) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektrinėms, planuojamoms plėtoti jūrinės teritorijos dalyje (dalyse), prijungti prie elektros perdavimo tinklų, sprendinių pagrindu administraciniu aktu ar kitais Civiliniame kodekse nustatytais pagrindais nustatomi skirtingiems viešpataujančiųjų daiktų savininkams priklausantys servitutai, ir servitutų teritorijos persidengia, savininkai gali sudaryti susitarimą dėl teritorijos (teritorijų), kuriai (kurioms) nustatyti servitutai, naudojimo ir priežiūros bei inžinerinių tinklų eksploatavimo ir priežiūros sąlygų, kurios neturi prieštarauti Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymui ir Civiliniam kodeksui. Analogiški pakeitimai siūlomi AIEĮ Nr. XIV-1001 projekte.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 22¹ straipsnio 36 dalyje siūloma nustatyti, kad įgyvendinant teritorijų, reikalingų atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektrinėms, planuojamoms plėtoti jūrinės teritorijos dalyje (dalyse), prijungti prie elektros perdavimo tinklų, parengimo inžinerinės infrastruktūros plėtrai projektą gali būti taikomas Lietuvos Respublikos žemės paėmimo visuomenės poreikiams įgyvendinant ypatingos valstybinės svarbos projektus įstatymas (išskyrus reikalavimą pateikti projekto galimybių studiją), jei žemės paėmimą visuomenės poreikiams numato Vyriausybės nutarimu tvirtinamas (tvirtinami) teritorijų planavimo dokumentas (dokumentai), skirtas (skirti) atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektrinėms, planuojamoms plėtoti jūrinės teritorijos dalyje (dalyse), prijungti prie elektros perdavimo tinklų. Siūlomais pakeitimais siekiama nesudaryti išskirtinių sąlygų konkurso laimėtojams, plėtojantiems elektrines Lietuvos jūrinėje teritorijoje, palyginti su asmenimis, plėtojančiais elektrines Lietuvos žemyninėje dalyje, prijungiant jūrinėje teritorijoje plėtojamą elektrines prie sausumos tinklų, ir suteikti aiškumo, kad plėtojant elektrines Lietuvos jūrinėje teritorijoje ir įrengiant joms reikalingą infrastruktūrą Lietuvos žeminyje dalyje konkurso laimėtojai turės įgyti teises į žemės sklypus, kuriuose bus įrengiama infrastruktūra teisės aktų nustatyta tvarka. Analogiški pakeitimai siūlomi AIEĮ Nr. XIV-1001 projekte.

Pažymėtina, kad nesiūloma keisti AIEĮ Nr. XIV-1001 27 straipsnio, kuriame nustatoma konkurso, organizuojamo vadovaujantis Įstatymo 22 straipsnio, įsigaliosiančio gavus Europos Komisijos pritarimą, nuostatomis data, kadangi numatoma, kad artimiausiu metu pritarimas bus gautas ir įsigalios nauja Įstatymo 22 straipsnio redakcija. Atkreiptinas dėmesys, kad paraiškų organizuoti konkursą pagal šiuo metu galiojantį Įstatymo 22 straipsnį šiuo metu nėra gauta.

Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo 22 ir 22¹ straipsniai reglamentuoja konkursų dėl leidimų plėtoti ir eksploatuoti elektrines Lietuvos jūrinėje teritorijoje organizavimo ir vykdymo tvarką, taip pat Lietuvos jūrinėje teritorijoje numatomų plėtoti elektrinių prijungimo prie sausumos tinklų tvarką bei leidimų konkursų laimėtojų sustabdymo, panaikinimo bei sankcijų taikymą už leidimų reguliuojamų veiklos sąlygų pažeidimus ir šių straipsnių nuostatos yra identiškos savo turiniu, išskyrus kai kurias nuostatas, kuriose reglamentuojamas konkurso organizavimo būdas ir terminai, tikslinga analogiškas nuostatas Įstatymo 22 ir 22¹ straipsniuose dėstyti analogiškai ir išlaikyti analogišką teisinį reguliavimą. Įvertinant tai, kad gavus Europos Komisijos pritarimą dėl Įstatymo 22 straipsnio nuostatų, įsigalios trumpesnė Įstatymo 22¹ straipsnio redakcija, kurioje bus pateikiamos tik nuorodos į tuos pačius dalykus reglamentuojančias Įstatymo 22 straipsnio dalis, tikslinga atitinkamus redakcinio pobūdžio pakeitimus atlikti ir Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 5 straipsnio pakeitimo ir Įstatymo papildymo 22¹ straipsniu įstatyme Nr. XIV-1698.

Po 2023 m. gegužės 30 d. pakartotinio Įstatymų projektų svarstymo Lietuvos Respublikos Vyriausybės tarpinstituciniame pasitarime atsižvelgta į Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės išsakytas pastabas, todėl AIEĮ Nr. XIV-1169 projekte siūlytina pripažinti netekusia galios Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 2, 3, 5, 6, 11, 13, 14, 20¹, 20², 22, 30, 32, 48, 49, 51 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 13¹, 20³ straipsniais įstatymo Nr. XIV-1169 18 straipsnio 10 dalį ir patikslintą nuostatą perkelti į AIEĮ projektą. Atliktais pakeitimais siūloma nustatyti, kad tuo atveju, kai iki Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 2, 3, 5, 6, 11, 13, 14, 20¹, 20², 22, 30, 32, 48, 49, 51 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 13¹, 20³ straipsniais įstatymo įsigaliojimo buvo gautas statybą leidžiantis dokumentas (kas reiškia, kad visos procedūros buvo jau atliktos pagal buvusį reglamentavimą iki 2022-07-08), papildomos informavimo procedūros netaikomos.

Informavimas ar susitarimų pasirašymas su žemės sklypų ir pastatų savininkais vyksta tais atvejais, kai statybą leidžiantis dokumentas negautas, bet yra atliktas poveikio visuomenės sveikatai vertinimas arba poveikio aplinkai vertinimas ir nustatytos sanitarinės apaugos zonos, bet jos yra mažesnės nei 4H.

Vadinasi, kai pastatai ir žemės sklypai patenka į 1H atstumą arba teritoriją, kurioje nebus užtikrinta atitiktis visuomenės sveikatos saugos reikalavimams, jeigu tokia teritorija yra didesnė negu 1H, asmenys, suinteresuoti elektros energijos gamybos vėjo elektrinėje vykdymu, su žemės sklypų ir pastatų savininkais sudaro susitarimus dėl planuojamos statyti vėjo elektrinės. Šiuo atveju svarbu atkreipti dėmesį, kad šioje dalyje atsisakoma visos informavimo procedūros pagal Įstatymo 49 straipsnį, kadangi praktikoje pasitaiko atvejų, kai vystytojai turi sudarę susitarimus dėl planuojamos statyti vėjo elektrinės, tačiau negali gauti statybą leidžiančio dokumento, kadangi nebuvo atliktas visas informavimas pagal Įstatymo 49 straipsnio nuostatas, nepaisant to, kad tai būtų pertekliniai ir pridėtinės vertės nesukeliantys veiksmai.

Tais atvejais, kai pastatai ir žemės sklypai patenka į teritoriją nuo 1H iki 4H, pastatų ir žemės sklypų savininkai informuojami viename iš nacionalinių, viename iš vietos laikraščių, kai toks leidžiamas teritorijoje ir savivaldybės interneto svetainėje. Prieštaravimai dėl planuojamos statyti vėjo elektrinės negali būti reiškiami. Svarbu atkreipti dėmesį, kad ir pagal šiuo metu galiojantį AIEĮ žemės sklypų savininkai, išskyrus tuos, kurie pradėjo planuoti rekreacines teritorijas, prieštaravimų negali reikšti.

Minėtais atvejais informuojami tik tie asmenys, kurie po naujojo reglamentavimo įsigaliojimo (po 2022-07-08) pateko į naują teritoriją, kurioje buvo nustatyti papildomi informavimo reikalavimai (buvo nustatytas 4H atstumas, o didžiąjai daliai projektų nustatytos sanitarinės apsaugos zonos yra mažesnės, pvz., sanitarinė apsaugos zona nustatyta iki 3,5H, tai turi būti informuoti žemės sklypų ir pastatų, kurie patenka į teritoriją nuo 3,5H iki 4H, savininkai).

Taip pat pabrėžtina, kad pagal buvusį reglamentavimą iki 2022-07-08 galimai visos informavimo procedūros buvo atliktos tinkamai. Šiuo metu galiojančioje AIEĮ redakcijoje buvo

nustatytos griežtos informavimo procedūros, kurios, nepaisant to, kad iki 2022-07-08 buvo tinkamai atliktos procedūros pagal tuo metu galiojančius teisės aktus, buvo nustatytos ir įgyvendinamosiose AIEĮ Nr. XIV-1169 projekto nuostatose, kadangi didžiajai daliai projektų nustatytos sanitarinės apsaugos zonos iki 2022-07-08 yra mažesnės kaip 4H. Žemės sklypų ir pastatų savininkams nebus apribojamos galimybės apginti savo teises į sveiką aplinką, informavimo procedūrų nėra atsisakoma visiškai. Asmenys, kurie nebuvo supažindinti su informacija dėl planuojamų statybų, bus tinkamai apie jas informuoti.

Pagal šiuo metu galiojančio Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 2, 3, 5, 6, 11, 13, 14, 20¹, 20², 22, 30, 32, 48, 49, 51 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 13¹, 20³ straipsniais įstatymo Nr. XIV-1169 18 straipsnio 10 dalį, jeigu pastatai ir žemės sklypai patenka į teritoriją nuo 1H iki 4H, privaloma atlikti visą AIEĮ nustatytą informavimo procedūrą, kas labai apsunkina ūkio subjektus, nes jie iki 2022-07-08 buvo gerokai pažengę ir atlikę didžiąją dalį procedūrų ir jeigu nebūtų priimtas naujas reglamentavimas, projektai galimai būtų baigti, todėl šiuo AIEĮ Nr. XIV-1169 projektu ir AIEĮ projektu yra palengvinamos sąlygos, nustatant pirmiau nurodytą procedūrą, todėl įstatymo galiojimo atgal principas nėra pažeidžiamas (ūki subjektas palengvinama administracinė našta nepažeidžiant visuomenės teisių ir teisėtų interesų).

2023 m. gegužės 3 d. buvo suorganizuotas viešas Įstatymų projektų pristatymas, kurio metu buvo pristatytas pagal gautas suinteresuotų asmenų pastabas pakoreguotas AIEĮ Nr. XIV-1169 projektas (po Vyriausybės tarpinstitucinio pasitarimo nuostatos perkeltos į AIEĮ projektą, AIEĮ 49 straipsnis pildomas 17¹ dalimi) ir iš ūkio subjektų nebuvo gauta papildomų pastabų, visi pritarė palengvintoms sąlygoms, kurios ne tik palengvina našą ūkio subjektams, tačiau, be kita ko, nepažeidžia ir visuomenės teisių ir teisėtų interesų. Su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija šis keitimas taip pat suderintas darbo tvarka.

EEĮ projekte siūloma:

1. atsisakyti EE įstatymo 16 straipsnio 15 dalies 5 ir 7 punktuose nustatytų reikalavimų, kad asmens, siekiančio gauti leidimą plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ar leidimą plėtoti energijos kaupimo pajėgumus, planuojama veikla turi atitikti energijos vartojimo efektyvumo ir naudojamo kuro parinkimo reikalavimus, kadangi asmenys, siekiantys vykdyti nurodytais leidimais reguliuojamą veiklą, patys sprendžia, kokio efektyvumo įrenginius rinktis ir kokius išteklius – atsinaujinančius ar neatsinaujinančius – naudoti elektros energijos gamybai, nes energijos kaupimo įrenginiams kuro parinkimo reikalavimas nėra aktualus;

1. suvienodinti prievolių įvykdymo užtikrinimo padidrinimo atvejus ir nustatyti, kad, norint pratęsti leidimo plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimo plėtoti energijos kaupimo pajėgumus galiojimo terminą, prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis padidinamas ne tik tuo atveju, kai nurodyti leidimai pratęsimi EE įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 2 punkte nustatytu atveju, bet ir tuo atveju, kai leidimai pratęsimi dėl valstybės, kitų asmenų veiksmų ir (ar) neveikimo ar nenugalimos jėgos aplinkybių;

2. nustatyti, kad tuo atveju, kai dėl valstybės, kitų asmenų veiksmų ir (ar) neveikimo ar nenugalimos jėgos aplinkybių gamintojas ar asmuo, plėtojantis energijos kaupimo pajėgumus, negali įvykdyti Ketinimų protokole nustatyto išipareigojimo per 9 mėnesius nuo prijungimo sąlygų išdavimo tinklų operatoriui pateikti techninį projektą, kai toks projektas yra privalomas, nurodytas reikalavimas netaikomas ir gamintojas ar asmuo, plėtojantis energijos kaupimo pajėgumus, turi pateikti tinklų operatoriui dokumentus, įrodančius, kad yra nurodytos aplinkybės, o tinklų operatorius įvertina pateiktus dokumentus ir priima sprendimą dėl termino pratęsimo laikotarpiui, kuris negali būti ilgesnis nei nurodytų aplinkybių buvimo laikotarpis.

Taip pat siūloma nustatyti prievolių įvykdymo užtikrinimo grąžinimo ir pasinaudojimo sąlygas hibridinėms elektrinėms, numatant, kad prievolių įvykdymo užtikrinimas grąžinamas gamintojui, kai pastatoma hibridinė elektrinė; tinklų operatorius pasinaudoja visu prievolių įvykdymo užtikrinimu, kai hibridinė elektrinė nepastatoma arba nepastatoma bent viena hibridinę elektrinę sudaranti elektrinė ir (ar) kaupimo įrenginys, o gamintojo hibridinės elektrinės prijungimui buvo suteiktas EE įstatymo 31 straipsnio 2¹ dalyje ir 39 straipsnio 2¹ dalyje nustatytas prioritetas; pasinaudoja dalimi prievolių įvykdymo užtikrinimo, kai pastatoma mažesnės leistinos generuoti galios hibridinė elektrinė; pasinaudoja dalimi prievolių įvykdymo užtikrinimo, kai nepastatoma bent viena hibridinę elektrinę sudaranti elektrinė ir (ar) kaupimo įrenginys, o gamintojo hibridinės

elektrinės prijungimui nebuvo suteiktas EE įstatymo 31 straipsnio 2¹ dalyje ir 39 straipsnio 2¹ dalyje nustatytas prioritetas. Atkreiptinas dėmesys, kad šių nuostatų sureglamentavimas svarbus siekiant išvengti piktnaudžiavimo, kai, norint pasinaudoti aukštesniu elektros tinklų pralaidumų prioritetu, nurodoma, kad bus įrengta hibridinė elektrinė ir (ar) kaupimo įrenginys, o vėliau nepastatoma dalis elektrinės ir (ar) kaupimo įrenginio). Šiuo atveju tinklų operatorius pasinaudotų tik dalimi prievolių įvykdymo užtikrinimo, kuri nebūtų reikšminga. Pažymėtina, kad deklaravus, kad statoma hibridinė elektrinė ir (ar) kaupimo įrenginys, tinklų operatoriai šiam asmeniui rezervuoja tinklų pralaidumus visa hibridinės elektrinės ir (ar) kaupimo įrenginio apimtimi, todėl nebegali būti taikomas EE įstatyme įtvirtintas nevienalaikiškumo principas ir toje pačioje linijoje prijungiamas kitas elektros energijos gamybos įrenginys.

Taip pat siūloma pakeisti EE įstatymo 39 straipsnio 2¹ dalies 1 punktą ir įtvirtinti, kad pri skirstomųjų elektros tinklų pralaidumai rezervuojami prioriteto tvarka atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų ar piliečių energetikos bendrijų, kai jų narių, dalininkų ar dalyvių susirinkime savivaldybėms, savivaldybių įmonėms ir (ar) savivaldybių įstaigoms priklauso daugiau negu 51 procentas balsų daugumos ir ne mažiau kaip 40 procentų šių bendrijų valdomų atsinaujinančių energijos išteklių naudojančių elektrinių įrengtosios galios bus priskirta pažeidžiamiems vartotojams, atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektros energijos gamybos įrenginiams prijungti, Tokiu atveju būtų nustatytos aiškos sąlygos, kada AIEB ar piliečių energetikos bendrijų veikla orientuota į pažeidžiamus vartotojus ir išvengiama skirtingų teisės aktų interpretavimo. AIEB ar piliečių energetikos bendrija, norėdama įrodyti, kad veiks pagal minėtas sąlygas, privalės tinklų operatoriui pateikti steigimo dokumentus, kuriuose bus nurodytos reikalaujamos sąlygos. Tai esminės veiklos sąlygos, dėl kurių nesilaikymo būtų stabdomas bendrijai išduotas leidimas ar reikalaujama stabdyti veiklą. Taip pat papildomai pažymėtina, kad šiuo metu asmenų, kurie būtų kreipęsi dėl pralaidumų suteikimo, vadovaudamiesi minėtomis nuostatomis, nėra. Pažymėtina, kad šiuo metu Energetikos ministerija kuria koncepciją dėl atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų, skirtų energijos nepritekliui mažinti ir (ar) teikti naudą pažeidžiamiems vartotojams, todėl šiuo metu nėra subjektų, galinčių pasinaudoti EEĮ 39 straipsnio 2¹ dalies 1 punkte įtvirtintu prioritetu.

Taip pat siūloma pakeisti EE įstatymo 39 straipsnio 2¹ dalies 2 punktą, įtvirtinant, kad elektros tinklų pralaidumai rezervuojami tiems juridiniams asmenims, kurie ant pastatų stogų planuoja įrengti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančius elektros energijos gamybos įrenginius ir kurie juose pagamintai elektros energijai taikys Įstatymo 20⁴ straipsnyje nurodytą apskaitos būdą. Grynojo atsiskaitymo metodo tikslas – skatinti energijos vartojimo efektyvumą, kas užtikrins, kad bus suvartojama tuomet, kada rinkoje elektros energijos yra daugiausia, o kaina yra mažiausia. Tai padės neapkrauti tinklų ir reaguoti į rinkos signalus, taip išlaikant efektyvų tinklų išnaudojimo principą. Asmenys, norėdami įrodyti, kad veiks pagal minėtas sąlygas, privalės tinklų operatoriui pateikti steigimo dokumentus, kuriuose atspindės reikalaujamos sąlygos. Tai esminės veiklos sąlygos, dėl kurių nesilaikymo būtų stabdomas asmeniui išduotas leidimas ar reikalaujama stabdyti veiklą. Taip pat papildomai pažymėtina, kad pagal EEĮ 39 straipsnio 2¹ dalies 2 punkte įtvirtintą prioritetą asmenys, ant pastatų stogų planuojantys statyti elektrines, visą pagamintą elektros energiją privalėtų naudoti savo reikmėms ir ūkio poreikiams ir nepateikti jos į tinklą, tai yra nerezervuojant elektros tinklų ir pralaidumų, todėl jei ir būtų tokių subjektų, jiems siūlomi pakeitimai įtakos nedarytų, kadangi jiems nėra suteikiama galimybė tiekti elektros energiją į elektros tinklus.

Žemės įstatymo pakeitimo projektu keičiamo Žemės įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad tuo atveju, kai teritorijų planavimo dokumento, kuriuo suplanuojamos Lietuvos jūrinėje teritorijoje numatomų plėtoti atsinaujinančius išteklius naudojančių elektrinių prijungimo prie sausumos tinklų infrastruktūros įrengimo vietos, parengimo metu Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos nėra pripažintų Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme numatytų konkursų dėl leidimo naudoti Lietuvos jūrinę teritoriją elektrinių plėtrai ir eksploatacijai laimėtojų, tai yra nėra inžinerinių tinklų savininko, savo valią dėl servituto reikalingumo Nacionalinei žemės tarnybai išreiškia Energetikos ministerija. Siūlomas Žemės įstatymo pakeitimas tikslingas siekiant suvaldyti riziką dėl galimos situacijos, kad teritorijų planavimo dokumento, skirto prijungti Lietuvos jūrinėje teritorijoje numatomas plėtoti elektrines prie sausumos tinklų, rengimo metu iki pat šio dokumento patvirtinimo, nebus nustatytas konkurso laimėtojas ir tai gali lemti, kad teritorijų planavimo

dokumentas nebus patvirtintas. Atsižvelgiant į tai, kad iki siūlomo Žemės įstatymo pakeitimų įsigaliojimo, tai yra 2023 m. liepos 1 d., nėra nustatytų konkursų laimėtojų ar pradėtų procedūrų, dėl kurių tikslinga nustatyti taikymo ar pereinamąsias nuostatas, įstatymo taikymo nuostatų nustatyti nėra poreikio.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimti įstatymai neturės neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 20¹ straipsnio 8¹ dalies pakeitimai ir 8² dalies nuostatos užtikrins subalansuotą ir skaidrią atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrą. Gaminantys vartotojai bus užtikrinti, kad jų įgyta elektrinės dalis bus perleista pagal sutartyje nustatytas sąlygas arba bus išmokėta kompensacinė išmoka. Tai suteiks skaidrumo ir užtikrins palankesnę visuomenės požiūrį į nuotolinių gaminančių vartotojų elektrinių parko modelį. Nors naujiems atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių parkų vystytojams (ketinimų protokolą gavusiems po šio įstatymo įsigaliojimo dienos) ir bus nustatomi nauji reikalavimai, tačiau jie užtikrins išipareigojimų įgyvendinimą.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo papildymas 20⁴ straipsniu dėl grynojo atsiskaitymo modelio taikymo sukurs papildomas galimybes verslui siūlyti naujus elektros energijos gamybos ir atsiskaitymo būdus vartotojams. Atlikti pakeitimai paskatins verslo subjektus didinti energijos vartojimo efektyvumą ir reaguoti į rinkos signalus, užtikrins darnią ir subalansuotą atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrą, išvengiant rizikų, susijusių su elektros energijos pardavimu ir disbalansu. Pažymėtina, kad esamiems vartotojams, turintiems savo gamybos įrenginį, teisinis reguliavimas nesikeičia, o tik suteikiamos platesnės galimybės aktyviai dalyvauti elektros energetikos rinkoje.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 49 straipsnio 14, 15 ir 17 dalių pakeitimais siekiama užtikrinti, kad nepaisant žemės sklypo paskirties visų žemės sklypų savininkai būtų informuojami apie planuojamą didesnės kaip 30 kW įrengtosios galios elektrinės statybą. Tai suteiks skaidrumo ir užtikrins palankesnę visuomenės požiūrį į vėjo elektrinių plėtrą. AIEĮ projekte keičiamo Įstatymo 49 straipsnio 19 dalies pakeitimai sukurs palankesnes sąlygas vėjo elektrinių plėtrai, sumažins investicijų į vėjo elektrinių plėtrą poreikį.

AIEĮ projektu keičiamo Įstatymo 20² straipsnio pakeitimais siekiama užtikrinti, kad visiems pelno nesiekiantiems juridiniams asmenims būtų taikomos vienodos sąlygos, kaip tai numatyta Direktyvoje (ES) 2018/2001. Šiuo pakeitimu nenumatoma neigiamų pasekmių verslui, priešingai užtikrinama tinkama konkurencija, atskirai neišskiriant, kad pelno nesiekiančio juridinio asmens, siekiančio įgyti AIEB statusą, dalyviais be jokių apribojimų gali būti savivaldybės valdomos įmonės.

AIEĮ projektu siūlomais Įstatymo 22¹ straipsnio 19–20 ir 36 dalių (analogiškai ir AIEĮ Nr. XIV-1001 projekte) pakeitimais nenustatomos naujos sąlygos vykstančio konkurso ar būsimų konkursų dalyviams dėl jūrinėje teritorijoje planuojamų plėtoti elektrinių jungčių prie sausumos tinklų teritorijų planavimo ir šių dokumentų įgyvendinimo, kadangi šiuo metu galiojančiame Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme (22¹ straipsnio 18 dalis, 22 straipsnio 19 dalis) nustatyta, kad konkurso laimėtojas įrengia, eksploatuoja, nuosavybės teise valdo infrastruktūrą, reikalingą atsinaujinančius išteklius naudojančioms elektrinėms prijungti prie elektros perdavimo tinklų, nuo šių elektrinių iki elektros tinklų operatoriaus nurodyto prijungimo taško ir atsakomybės ribų transformatorių pastotėje sausumos teritorijoje, t. y. esamas reguliavimas numato, kad asmenys, siekiantys dalyvauti konkurse, atsako už jūrinėje teritorijoje numatomų plėtoti elektrinių prijungimo prie sausumos tinklų veiksmų atlikimą ir vertina su tuo susijusius kaštus (teritorijų planavimo dokumentų rengimą, įgyvendinimą, galimą poreikį servitutų nustatymui bei susitarimų dėl inžinerinių

tinklų tiesimo). Siūlomais pakeitimais tikslinamas esamas reguliavimas ir suteikiamas aiškumas dėl teritorijų planavimo dokumento, rengiamo jūrinėje teritorijoje numatomoms plėtoti elektrinėms prijungti prie sausumos tinklų, sprendinių įgyvendinimo. Dėl to nėra siūloma nustatyti ir taikymo nuostatų. Pažymėtina, kad šiuo metu vyksta LRV nutarime numatytas konkursas ir yra pasibaigęs asmenų, siekiančių dalyvauti konkurse, registracijos ir dokumentų teikimo etapas, tačiau tiek vykstančio, tiek būsimųjų konkursų laimėtojams AIEĮ projekte ir AIEĮ projekte Nr. XIV-1001 siūlomi pakeitimai, manytina, nesukels neigiamų pasekmių, ginčų, papildomų kaštų, o priešingai, suteiks teisinio aiškumo dėl elektrinių jungčių su sausumos tinklais įrengimo tvarkos.

AIEĮ projektu siūlomais Įstatymo 22¹ straipsnio (analogiškai ir AIEĮ Nr. XIV-1001 projekte) pakeitimais nėra keičiamos konkurso sąlygos, nenustatomi papildomi reikalavimai konkursų dalyviams, tačiau sudaromos palankesnės sąlygos konkursų laimėtojams, kuriems išduodami leidimai plėtrai ir eksploatacijai, įgyvendinti jūrinės elektrinės projektą, tai yra siūloma netaikyti piniginių sankcijų už leidimu reguliuojamos veiklos sąlygų pažeidimus tuo atveju, kai tai įvyksta dėl aplinkybių, kurių leidimo turėtojas negalėjo kontroliuoti, protingai numatyti, negalėjo užkirsti kelio šioms aplinkybėms ar jų pasekmėms atsirasti ir kai nėra leidimo turėtojo kaltės.

AIEĮ Nr. XIV-1169 projektu ir AIEĮ projektu siūlomi pakeitimai suteiks aiškumo, kokios Įstatymo 49 straipsnio nuostatos taikomos asmenims, kurie iki Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 2, 3, 5, 6, 11, 13, 14, 201, 202, 22, 30, 32, 48, 49, 51 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 131, 203 straipsniais įstatymo įsigaliojimo (iki 2022 m. liepos 8 d.) gavo statybą leidžiantį dokumentą, ir kokia tvarka taikoma vėjo elektrinių projektams, kurie buvo pradėti įgyvendinti iki 2022 m. liepos 8 d., tačiau nespėjo atlikti visų procedūrų ir gauti statybą leidžiantį dokumentą.

EEĮ projektu keičiamo EE įstatymo 16 straipsnio 15 dalies 5 ir 7 dalyse nustatytų reikalavimų atsisakymas suteiks aiškumo tiek asmenims, plėtojantiems elektros energijos gamybos pajėgumus, tiek plėtojantiems energijos kaupimo įrenginius dėl sąlygų, kurias vertins Valstybinė energetikos reguliavimo taryba nagrinėdama prašymus dėl nurodytų leidimų išdavimo.

EEĮ projektu keičiamo EE įstatymo 21¹ ir 48 straipsniuose siūlomi pakeitimai, susiję su prievolių įvykdymo užtikrinimo padidiniu pratęsiant leidimų plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus ir leidimų plėtoti energijos kaupimo pajėgumus galiojimo terminą, padės suvaldyti rizikas, kylančias dėl tinklų pralaidumų rezervavimo elektrinėms ar energijos kaupimo įrenginiams, kurių projektai galimai niekada nebus įgyvendinti dėl valstybės, kitų asmenų veiksmų ir (ar) neveikimo ar nenugalimos jėgos aplinkybių. Siūlomi pakeitimai sudarys sąlygas optimaliai išnaudoti elektros energijos skirstymo ir perdavimo tinklus.

Taip pat EE įstatymo 21¹ straipsnyje siūlomi pakeitimai užtikrins, kad elektros tinklų pralaidumai bus rezervuojami tik su tikslu pastatyti hibridinę elektrinę. Taip pat leis išvengti situacijų, kuomet statant hibridinę elektrinę, pasinaudojus EE įstatymo 31 straipsnio 2¹ dalies ir 39 straipsnio 2¹ dalies prioritetais, bus suteikti tinklų pralaidumai, tačiau bus pastatyta tik viena hibridinę elektrinę sudaranti elektrinė ir (ar) kaupimo įrenginys. Vystytojams, plėtojamam elektrinės pertvarkant į hibridines, finansinė našta nedidinama, kadangi nereikalaujama pateikti naujo prievolių įvykdymo užtikrinimo. Vystytojai, eksploatuojamas elektrines pertvarkantys į hibridines, privalės pateikti naują prievolių įvykdymo užtikrinimą pagal naujai įrengiamos elektrinės įrengtąją galią, taip užtikrinant vystytojo įsipareigojimų įvykdymą. Vertintina, kad siūlomi pakeitimai neigiamos įtakos nedarys, kadangi vystytojai, eksploatuojantys elektrines, elektrinės pertvarkymo į hibridinę atveju bus susigrąžinę už pirmosios elektrinės plėtrą pateiktą prievolių įvykdymo užtikrinimą.

EEĮ projektu keičiamo EE įstatymo 22 ir 48 straipsnių pakeitimai suteiks aiškumo tiek gamintojams ir asmenims, plėtojantiems energijos kaupimo pajėgumus, tiek tinklų operatoriams, kaip turi būti elgiamasi tais atvejais, kai dėl valstybės, kitų asmenų veiksmų ir (ar) neveikimo ar nenugalimos jėgos aplinkybių gamintojas ar asmuo, plėtojantis energijos kaupimo pajėgumus, negali įvykdyti Ketinimų protokole nustatyto įsipareigojimo per 9 mėnesius nuo prijungimo sąlygų išdavimo tinklų operatoriui pateikti techninį projektą. Tikimasi, kad siūlomi pakeitimai turės teigiamą poveikį verslo sąlygoms.

EE įstatymo 39 straipsnio 2¹ dalies 1 punkto pakeitimas suteiks aiškumo kuriant AIEB, kurių pagrindinis tikslas – mažinti energijos nepriteklį ir (ar) teikti naudą pažeidžiamiems vartotojams, atsinaujinančius energijos išteklius naudojančiams elektros energijos gamybos įrenginiams prijungti.

Taip pat 39 straipsnio 2¹ dalies 2 punkto pakeitimai suteiks aiškumo, kada gali būti suteikiamas nustatytas prioritetas, taip pat užtikrins, kad bus išvengta piktnaudžiavimo pasinaudojant prioritetu ir elektros energiją gaminant komerciniais tikslais.

Žemės įstatymo projekte siūlomi pakeitimai suteiks aiškumo, kas išreikš valią dėl servituto reikalingumo tuo atveju, kai rengiant teritorijų planavimo dokumentą dėl inžinerinės infrastruktūros, reikalingos atsinaujinančius energijos išteklius naudojančioms elektrinėms, planuojamoms plėtoti ar plėtojamos Lietuvos jūrinėje teritorijoje, prijungti prie elektros perdavimo tinklų, Valstybinė energetikos reguliavimo taryba dar nėra nustačiusi Įstatyme numatytų konkursų laimėtojų. Planuojama, kad valią dėl servituto reikalingumo išreikš Energetikos ministerija. Šiuo metu rengiamas teritorijų planavimo dokumentas, kurio viena iš rengimo užduočių yra parengti žemės servitutų nustatymo dokumentus (teritorijų planavimo dokumento sprendiniams įgyvendinti). Pažymėtina, kad pagal siūlomą reglamentavimą konkurso laimėtojas turės padengti Energetikos ministerijos patirtas išlaidas, susijusias su teritorijų planavimo dokumento sprendinių įgyvendinimu. Tuo atveju, jei konkurso laimėtojas bus žinomas teritorijų planavimo dokumento rengimo pabaigoje iki jo tvirtinimo, konkurso laimėtojas turės išreikšti valią dėl servituto reikalingumo, atitinkamai servitutas būtų registruojamas konkurso laimėtojo vardu ir jo prievolė bus mokėti kompensacijas už servitutų nustatymą. Papildomai atkreiptinas dėmesys, kad teritorijų planavimo dokumento sprendinių įgyvendinimo metu gali būti reikalingos ir kitos kompensacijos, pvz., už miškų išskirtimą.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus teikiamus Įstatymų projektus, nereikės priimti ar keisti kitų įstatymų.

9. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymo projekte įtvirtinama nauja sąvoka ir jas įvardijantis terminas suderintas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymų projektai atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos ir Europos Sąjungos teisės nuostatas.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti.

Priėmus Įstatymus:

1) Valstybinė energetikos reguliavimo taryba turės patvirtinti AIEB statuso suteikimo ir panaikinimo tvarką;

2) Valstybinė energetikos reguliavimo taryba turės pakeisti Jūrinės teritorijos naudojimo atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai konkursų organizavimo ir leidimų naudoti jūrinės teritorijos dalis atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių plėtrai ir eksploatacijai išdavimo tvarkos aprašą, patvirtintą Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos 2023 m. kovo 29 d. nutarimu Nr. O3E-332;

3) Vyriausybė turės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gegužės 29 d. nutarimą Nr. 625 „Dėl Aviacijai galinčių kliudyti statinių statybos, rekonstravimo, įrenginių įrengimo ir želdinių sodinimo (įveisimo) derinimo tvarkos aprašo patvirtinimo ir įgaliojimų suteikimo“;

4) Vyriausybė turės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gegužės 29 d. nutarimą Nr. 626 „Dėl Informacijos apie teritorijas, kuriose, atsižvelgiant į nacionalinio saugumo reikalavimus, taikomi vėjo elektrinių statybos apribojimai, teikimo, vėjo elektrinių statybos vietų šiose teritorijose derinimo ir kompensacijų mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

5) Valstybinė energetikos reguliavimo taryba turės nustatyti technologinio, finansinio ir vadybinio pajėgumo reikalavimus, taikomus asmenims, planuojantiems vykdyti ir vykdančioms energetikos veiklą pagal Įstatymo 20¹ straipsnio 8 dalies nuostatas;

6) Valstybinė energetikos reguliavimo taryba turės patvirtinti elektrinės galios rezervavimo ir (ar) pirkimo–pardavimo sutarties standartines sąlygas, kai elektrinės galia išsigyjama iš nuotolinio elektrinių parko;

7) energetikos ministras turės pakeisti Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m. vasario 11 d. įsakymą Nr. 1-38 „Dėl Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklių patvirtinimo“;

8) Vyriausybė turės pakeisti Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. rugpjūčio 7 d. nutarimu Nr. 829 „Dėl Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklių patvirtinimo“;

9) Vyriausybė ar jos įgaliotos institucijos turės patvirtinti nutarimą, kuriame būtų nustatytos jūrinės ir sausumos teritorijos naudojimo sąlygos;

10) skirstomųjų tinklų ir perdavimo sistemos operatoriai turės pakeisti Pasinaudojimo elektros tinklais aprašus.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymų projektams įgyvendinti valstybės ar savivaldybės biudžetų lėšų nereikės.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai: „servitutai“, teritorijų planavimo dokumentas“, „teritorijų planavimo dokumento sprendiniai“, „ketinimų protokolai“, „dalyviai“, „pelno nesiekiantis juridinis asmuo“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

AIEĮ projektu tikslinama Įstatymo 20² straipsnio 2 dalis, kurioje įtvirtinta, kad pelno nesiekiančio juridinio asmens, siekiančio įgyti AIEB statusą, dalyviais, be kita ko, gali būti ir kiti pelno nesiekiantys juridiniai asmenys ir (ar) savivaldybės valdomos įmonės ir įstaigos. Atkreipiamas dėmesys, kad Direktyvos (ES) 2018/2001 2 straipsnio 16 dalyje įtvirtinta, kad atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijos akcininkais arba nariais gali būti fiziniai asmenys, labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės arba vietos valdžios įstaigos, įskaitant savivaldybes. Vadovaujantis Direktyvos (ES) 2018/2001 nuostatomis, savivaldybės valdomos įmonės ir įstaigos atskirai nėra išskiriamos, todėl Energetikos ministerija, siekdama išsiaiškinti, kokia apimtimi savivaldybės įmonės ir įstaigos galėtų dalyvauti AIEB veikloje, kreipėsi į EK ir gavo atsakymą, kad savivaldybės valdomos įmonės iš esmės nepatenka į subjektų, galinčių įgyti energijos bendrijos statusą, sąrašą. EK nuomone, savivaldybės įmonės galėtų būti laikomos labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės, jeigu atitiktų reikalavimus, nustatytus 2003 m. gegužės 6 d. Europos Komisijos rekomendacijų 2003/361 dėl mikroįmonių, mažųjų ir vidutinių įmonių apibrėžimo priedo 3 straipsnio 2 dalyje ir 3 straipsnio 4 dalyje, tai yra jeigu šiose įmonėse vietos valdžios turimas akcijų paketas yra mažesnis nei 25 procentai arba didesnis tais atvejais, jeigu tai yra savarankiškos vietos valdžios institucijos, kurių metinis biudžetas yra mažesnis nei 10 mln. eurų ir kuriose gyvena mažiau nei 5 000 gyventojų. Svarbu paminėti, kad minėtos nuostatos yra reglamentuotos ir nacionalinėje teisėje, Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo 3 straipsnio 11 dalyje.

Energetikos ministerijos (planavimo organizatoriaus) užsakymu rengiamas ypatingos valstybinės svarbos projekto „Teritorijų, reikalingų prijungti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias elektrines, planuojamas plėtoti Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos

Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalyje (dalyse), prie elektros perdavimo tinklų, parengimas inžinerinės infrastruktūros plėtrai“ inžinerinės infrastruktūros vystymo planas¹.

Vienas iš šio teritorijų planavimo dokumento tikslų yra nustatyti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių elektrinių, planuojamų plėtoti Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje teritorijos dalyje (dalyse), prijungimo prie elektros perdavimo tinklo sausumoje jungtims ir susijusiai infrastruktūrai reikalingas teritorijas. Rengiamu teritorijų planavimo dokumentu bus nustatyti infrastruktūros koridoriai elektrinių parkų jūrinėje teritorijoje jungtims su elektros perdavimo tinklu sausumoje (toliau – jungtys). Atsižvelgiant į tai, kad už Lietuvos jūrinėje teritorijoje numatomų plėtoti elektrinių prijungimą prie sausumos tinklų bus atsakingi jų vystytojai, nurodytu teritorijų planavimo dokumentu nebus suplanuotos teritorijos transformatorinėms pastotėms ir susisiekimui statiniams (privažiuojamiesiems keliams). Už šioms statiniams reikalingų teritorijų planavimo dokumentų rengimą ir įgyvendinimą bus atsakingas konkurso laimėtojas. Inžineriniai tinklai galės būti statomi šio teritorijų planavimo dokumento sprendiniais suformuoto infrastruktūros koridoriaus ir jo sprendinių pagrindu nustatytų servitutų ribose. Konkurso laimėtojas, turėdamas teisę įgyvendinti teritorijų planavimo dokumento sprendinius, galės kreiptis tiesiogiai į Nacionalinę žemės tarnybą dėl servitutų nustatymo pabaigus Energetikos ministerijos užsakymu rengiamo inžinerinės infrastruktūros vystymo plano rengimo procedūras ir parengus vystymo plano įgyvendinamuosius dokumentus (servitutų planus) (prognozuojama 2024 metų pabaiga), tai yra neprivaloma pirma siekti susitarimo su žemės savininku ar patikėtiniu. Kiekvieno konkurso laimėtojas turės teisę įgyvendinti teritorijų planavimo dokumento sprendinius ir nustatyti servitutus savo valdomai jungčiai administraciniu aktu. Statybą leidžiantis dokumentas būtų išduodamas administracinio akto, kuriuo nustatomas servitutas, pagrindu.

Siekiant aiškumo dėl rengiamo teritorijų planavimo dokumento sprendinių įgyvendinimo, servitutų nustatymo ir naudojimo, siūlomi atitinkami šio aiškinamojo rašto 1 punkte nurodytų įstatymų pakeitimai.

AIEĮ projektu keičiamas Įstatymo 2 straipsnis ir Įstatymas papildomas 20⁴ straipsniu, kuriuose reglamentuojamas grynojo atsiskaitymo modelis, nustatant, kad nepriklausomas elektros energijos tiekėjas nuo einamųjų metų balandžio 1 dienos iki kovo 31 dienos 2 metus virtualioje asmens sąskaitoje kaupia asmens lėšas, gautas pardavus jo pagamintą elektros energiją. Šio įstatymo kontekste virtuali sąskaita suprantama kaip nepriklausomo elektros energijos tiekėjo gautų lėšų, kurios priskiriamos asmeniui už šio asmens parduotą elektros energiją, rodymas elektroninių ryšių priemonėmis.

Virtualioje asmens sąskaitoje lėšos kaupiamos, nepriklausomam elektros energijos tiekėjui apskaičiavus asmens pagamintą ir į elektros tinklus patiektą elektros energijos kiekį padauginus iš su asmeniu sutartos fiksuotos arba kintamosios elektros energijos kainos. Šio įstatymo kontekste fiksuota elektros energijos kaina suprantama kaip kaina, kurią pagal susitarimą asmeniui už jo parduotą elektros energiją moka nepriklausomas elektros energijos tiekėjas ir kuri nekinta per visą sutarties dėl grynojo atsiskaitymo galiojimo laikotarpį. Kintama elektros energijos kaina suprantama kaip kaina, kurią pagal susitarimą asmeniui už jo parduotą elektros energiją moka nepriklausomas elektros energijos tiekėjas ir kuri kinta priklausomai nuo didmeninės elektros energijos kainos rinkoje.

Siūlymas nustatyti, kad grynojo atsiskaitymo modelis privalomai būtų taikomas, be kitų AIEĮ projekte numatytų atvejų, vėjo elektrinėse pagamintam ir savo reikmėms ir ūkio poreikiams suvartotam elektros energijos kiekiui apskaityti, kai šias elektrines nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdo gaminantys vartotojai, grindžiamas tuo, kad vėjo elektrinės, palyginti su saulės

¹ Inicijuotas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 640 „Dėl Ypatingos valstybinės svarbos projekto „Teritorijų, reikalingų prijungti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančias elektrines, planuojamas plėtoti Lietuvos Respublikos teritorinės jūros ir (ar) Lietuvos Respublikos išskirtinės ekonominės zonos Baltijos jūroje dalyje (dalyse), prie elektros perdavimo tinklų, parengimas inžinerinės infrastruktūros plėtrai“ inžinerinės infrastruktūros vystymo plano rengimo pradžios ir planavimo tikslų nustatymo“.

šviesos energijos elektrinėmis, generuoja didesnius elektros energijos kiekius ir atsižvelgiant į galingumus yra įrengiamos ir prijungiamos į elektros energijos perdavimo tinklą. Papildomai pažymėtina, kad šiuo metu apie 100% veikiančių gaminančių vartotojų eksploatuoja saulės elektrines. Kadangi vėjo elektrinės yra kur kas efektyvesnės nei saulės elektrinės, vertintina, kad tai ekonomiškai racionali technologija grynojo atsiskaitymo modelyje. Energetikos ministerija įvertinusi vėjo elektrinių eksploatavimo taikant grynojo atsiskaitymo modelį praktiką, priims sprendimą ir dėl kitų atsinaujinančių išteklių technologijų įtraukimą į grynojo atsiskaitymo modelį. Šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas numato galimybę vykdyti nuotolinę gaminančio vartotojo veiklą, taikant kaupimo laikotarpį tik tais atvejais, kai gaminančio vartotojo elektros energijos įrenginiai yra prijungti prie to paties operatoriaus elektros tinklo, tai yra elektros energijos mainai su kito operatoriaus elektros tinklu nėra galimi.

AIEĮ projektu keičiamu Įstatymo 20¹ straipsniu detalizuojamos veiklos sąlygos ir reikalavimai asmenims, planuojantiems vykdyti ir vykdančioms energetikos veiklą pagal Įstatymo 20¹ straipsnio 8 dalies nuostatas, dėl asmens atitikties technologiniam, finansiniam ir vadybiniam pajėgumui pagal Tarybos nustatytą tvarką. Šią tvarką siūloma įtvirtinti Tarybos 2009 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. O3-6 patvirtintame Ūkio subjektų technologinio, finansinio ir vadybinio pajėgumo įvertinimo tvarkos apraše, kuris įgyvendina EE įstatymo nuostatas dėl asmenų atitikties technologiniam, finansiniam ir vadybiniam pajėgumui. Šiuo metu nuostatos dėl asmenų atitikties technologiniam, finansiniam ir vadybiniam pajėgumui įtvirtintos Veiklos elektros sektoriuje leidimų išdavimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. rugpjūčio 7 d. nutarimu Nr. 829 „Dėl Veiklos elektros energetikos sektoriuje leidimų išdavimo taisyklių patvirtinimo“. Siūloma, kad nuostatos dėl ne didesnio kaip 10 procentų elektrinės rezervavimo mokesčio ir kompensacijos gaminantiems vartotojams nustatymo, kai nėra perleidžiama sutartyje nustatyta elektrinė ar jos dalis ne dėl gaminančio vartotojo kaltės, įsigaliojūt 2023 m. liepos 1 d., siekiant apsaugoti gaminančių vartotojų ir asmenų, siekiančių tapti gaminančiais vartotojais, interesus dėl elektrinės galios įsigijimo. Įvertinus nuotolinių elektrinių galios perleidimo praktiką, kai elektrinių galia nėra perleidžiama laiku arba sutartis yra nutraukiama nuotolinio elektrinių parko iniciatyva, gaminantys vartotojai susiduria su grėsme prarasti rezervuotą valstybės teikiamą subsidiją, skirtą elektrinės galios įsigijimui. Todėl nustačius pirmiau minėtų nuostatų vėlesnį įsigaliojimo laikotarpį kyla rizika, jog dalis gaminančių vartotojų susidurs su sunkumais dėl elektrinės galios įsigijimo ir suteiktos valstybės subsidijos išmokėjimo.